

Onderzoek naar de dadergroep alcoholgerelateerde delicten

In opdracht van Stichting Verslavingsreclassering GGZ
(SVG)

Soenita M. Ganpat
Regina J.J.M. van den Eijnden

IVO
Heemraadssingel 194
3021 DM Rotterdam
tel. (010) 425 33 66
www.ivo.nl

Colofon

IVO

Heemraadssingel 194

3021 DM Rotterdam

t: 010 – 4253366

f: 010 – 2763988

e: secretariaat@ivo.nl

w: www.ivo.nl

© IVO, 2008

Onderzoek naar de dadergroep alcoholgerelateerde delicten

Soenita M. Ganpat en Regina J.J.M. van den Eijnden

Inhoudsopgave

Algemene samenvatting		5
Bijlage 1	Literatuurstudie naar de dadergroep alcoholgerelateerde criminaliteit	10
1.1	Methoden van onderzoek	11
1.2	Resultaten	11
1.2.1	Bestaat er een te onderscheiden dadergroep die onder invloed van alcohol tot delicten komt?	11
1.2.2	Hoe groot is deze dadergroep?	11
1.2.3	Hoe ziet deze specifieke dadergroep er uit?	13
1.2.4	Zijn er subcategorieën binnen deze dadergroep te onderscheiden?	17
1.2.5	Wat is bekend over de toedracht en context waarin alcoholgerelateerde delicten worden gepleegd?	18
1.2.6	Bestaan er op dit moment al specifieke gedragsinterventies voor deze dadergroep?	19
	Geraadpleegde literatuur	23
Bijlage 2	Secundaire analyses naar verschillen tussen de doelgroep van de TAD en de doelgroep van de Leefstijltraining	30
2.1	Methoden	31
	Onderzoeksgroep taakgestraften	31
	Onderzoeksgroep gedetineerden	32
2.2	Resultaten	32
2.2.1	Aard en omvang doelgroep leefstijltraining (vrijheidsgestraften)	32
2.2.2	Beschrijving doelgroep TAD (taakgestraften)	33
2.2.3	Geslacht	33
2.2.4	Leeftijd	33
2.2.5	Etniciteit	34
2.2.6	Opleiding	34
2.2.7	Burgerlijke staat	34
	Delictgegevens	35
2.2.8	Zwaarste delict	35
2.2.9	Aantal strafbare feiten	35
2.2.10	Criminele carrière of recidive	35
2.3	Conclusie	37
	Referenties	39
Bijlage 3	Vergelijkende analyses deelnemers TAD en deelnemers Leefstijltraining op basis van RISC- dossiers	40
3.1	Methoden	41
3.2	Resultaten	41
3.2.1	Leeftijd	41
3.2.2	Opleiding	41
3.2.3	Werk situatie	41
3.2.4	Inkomen	42

3.2.5	Huisvesting	43
3.2.6	Weerbaarheid: vaardigheden en persoonlijkheidskenmerken	43
3.2.7	Relationele aspecten	45
	Delictgegevens	46
3.2.8	Huidige delict: delictsoort	46
3.2.9	Soort geweld	46
3.2.10	Aanleiding en bevorderende aspecten van het delict	47
3.2.11	Druggebruik	48
3.2.12	Alcoholgebruik	48
3.2.13	Slachtofferschap	49
3.2.14	Meervoudige daders	50
3.2.15	Recidiverisico	50
3.2.16	Veranderingsgezindheid	50
3.2.17	Ontkenning	51
	Delictgeschiedenis	51
3.2.18	Delictgeschiedenis	51
3.2.19	Leeftijd eerste politiecontact en eerste veroordeling	52
3.2.20	Aantal keer veroordeeld onder jeugdstrafrecht (tot 18 jaar)	52
3.2.21	Aantal veroordelingen vanaf 18 jaar	52
3.3	Conclusies	53

Algemene samenvatting

De Stichting Verslavingsreclassering GGZ (SVG) heeft bij het Ministerie van Justitie aangegeven dat er behoefte bestaat aan een specifieke gedragsinterventie voor de groep volwassen alcoholdelinquenten die een taakstraf krijgt opgelegd, de zogenaamde Taakstraf Alcohol Delinquenten (TAD) voor plegers van gewelds- en/of vermogensdelicten, waarbij riskant, problematisch – dus niet direct verslaafd - alcoholgebruik een rol heeft gespeeld. Naar aanleiding hiervan acht het Ministerie van Justitie het wenselijk dat de behoefte van de SVG aan een specifieke gedragsinterventie voor de dadergroep volwassen alcoholdelinquenten nader onderbouwd wordt. Om die reden heeft de SVG het IVO gevraagd onderzoek te verrichten dat mogelijk een dergelijke onderbouwing kan bieden.

Het onderhavige onderzoek van het IVO heeft specifiek tot doel inzicht te geven in de volgende onderzoeksvragen:

1. Wat is de omvang van de groep daders die onder invloed van alcohol tot het plegen van delicten overgaat (ook wel alcoholdelinquenten genoemd)?
2. Hoe ziet deze specifieke dadergroep er uit als het gaat om demografische kenmerken, drinkpatronen, leefomstandigheden, persoonlijkheidskenmerken, persoonlijkheidsstoornissen etc.?
3. Wat is bekend over de toedracht en context waarin alcoholgerelateerde delicten worden gepleegd?
4. Bestaan er geschikte interventies voor deze doelgroep van alcoholdelinquenten?
5. In hoeverre verschilt de groep alcoholdelinquenten die een taakstraf heeft gekregen van andere relevante dadergroepen?

Met betrekking tot deze laatste onderzoeksvraag is met name de dadergroep waarbij sprake is van problematisch middelengebruik of gokken die een vrijheidsstraf opgelegd heeft gekregen relevant omdat dit de doelgroep is van de 'leefstijltraining' (die ook door de SVG wordt verzorgd), en het Ministerie van Justitie overweegt om de leefstijltraining in de toekomst aan alcoholdelinquenten met een taakstraf aan te bieden, ter vervanging van de TAD.

Om bovenstaande onderzoeksvragen te kunnen beantwoorden, heeft het IVO 3 deelonderzoeken uitgevoerd. Om antwoord te geven op de onderzoeksvragen 1 t/m 4 is een uitgebreid literatuuronderzoek uitgevoerd, waarbij gebruik is gemaakt van nationale en internationale (wetenschappelijke) publicaties. Om antwoord te geven op onderzoeksvraag 5 zijn allereerst secundaire statistische analyses uitgevoerd op twee reeds bestaande datasets, namelijk een dataset bestaande uit gegevens uit het zogenaamde ClientVolgSysteem (CVS) en de RISC (Recidive Inschattings Schalen) en een dataset van een representatief onderzoek onder 637 gedetineerden (Oliemeulen et al., 2007). Daarnaast zijn statistische analyses uitgevoerd op de gegevens van 17 deelnemers aan de TAD en 16 deelnemers aan de leefstijltraining. Deze gegevens zijn afkomstig uit de individuele RISC-dossiers. In het volgende zullen de resultaten van deze deelonderzoeken systematisch worden weergegeven aan de hand van de 5 onderzoeksvragen.

1. Wat is de omvang van de groep daders die onder invloed van alcohol tot het plegen van delicten overgaat (alcoholdelinquenten)?

Resultaten van de literatuurstudie (zie Bijlage 1) maken duidelijk dat er nauwelijks overeenstemming bestaat over de vraag hoe groot de dadergroep is die onder invloed van alcohol delicten pleegt. Hoewel beantwoording van deze onderzoeksvraag niet eenvoudig is, kan wel met enige voorzichtigheid worden gesteld dat deze dadergroep relatief groot is. Dit

lijkt vooral te gelden voor de groep daders die onder invloed van alcohol overgaat tot het plegen van geweldsdelicten, en daarnaast voor de dadergroep van levensdelicten, zoals moord en doodslag. Van alle geweldsdelicten wordt geschat dat 27% tot 85% gepleegd wordt onder invloed van alcohol, en van alle levensdelicten wordt geschat dat 22% tot 86% gepleegd wordt onder invloed van alcohol.

2. Hoe ziet deze specifieke dadergroep er uit als het gaat om demografische kenmerken, drinkpatronen, leefomstandigheden, persoonlijkheidskenmerken, persoonlijkheidsstoornissen etc.?

De literatuurstudie laat zien dat de dadergroep die onder invloed van alcohol een delict pleegt, relatief vaak bestaat uit werkloze, vrijgezelle, jongvolwassen mannelijke bingedrinkers die op vroege leeftijd met drinken begonnen zijn. Bovendien hebben delinquenten die onder invloed van alcohol een delict plegen relatief vaker bepaalde persoonskenmerken zoals een hoge spanningsbehoefte en een neiging tot macho gedrag, en daarnaast komen antisociale persoonlijkheidsstoornissen vaker voor. Uit de literatuurstudie blijkt verder dat alcoholdelicten vaker voorkomen bij mensen die zelf de verwachting hebben dat alcohol tot agressie leidt (zie Bijlage 1).

3. Wat is bekend over de toedracht en context waarin alcoholgerelateerde delicten worden gepleegd?

Uit de literatuurstudie komt naar voren dat alcohol met alle soorten geweldsdelicten kan samenhangen, maar dat de rol van alcohol bij sommige vormen van geweld belangrijker is dan bij andere. Zo blijkt de kans dat de dader tijdens het delict onder invloed is van alcohol groter te zijn in geval van *fysiek geweld* dan bij seksueel geweld tegen vreemden. Daarnaast lijkt de relationele band tussen dader en slachtoffer ook een rol te spelen. Zo blijkt alcoholgebruik van daders een belangrijkere rol te spelen bij mishandeling van *vreemden* dan bij mishandeling van bekenden, en blijkt dit met name het geval te zijn bij jonge daders (tussen 16 en 24 jaar).

Alcoholgerelateerde delicten blijken vooral in of rond cafés, discotheken of clubs plaats te vinden, zo blijkt uit de literatuur. Bovendien blijkt dit vooral 's nachts, tijdens het uitgaan en vooral in het weekend voor te komen. Daarnaast kan de setting van de drinkgelegenheden een rol spelen: een lage mate van comfort, het slecht onderhouden of verwaarlozen van gebouwen, het tegen een aantrekkelijke prijs aanbieden van alcohol en het niet meteen afkeuren van antisociaal gedrag zijn omstandigheden die kunnen bijdragen aan het ontstaan van geweld. Bovendien blijkt bij alcoholgerelateerde delicten vaker dan bij andere soorten delicten sprake te zijn van betrokkenheid van meerdere daders (zie Bijlage 1).

4. Bestaan er geschikte interventies voor deze doelgroep van alcoholdelinquenten?

Er is relatief weinig bekend over de effectiviteit van specifieke gedraginterventies gericht op alcoholdelinquentie. In de literatuur wordt wel benadrukt dat het bij de aanpak van alcoholdelinquentie van belang is dat erkend wordt dat niet slechts één maar meerdere factoren als oorzaak aangewezen worden voor het ontstaan van alcoholgerelateerde delicten, te weten: individuele, maatschappelijke en omgevingsfactoren.

In het buitenland zijn een aantal specifieke interventies ontwikkeld voor delinquenten die onder invloed van alcohol een delict hebben gepleegd, te weten het RAPt programma

(Rehabilitation for Addicted Prisoners Trust) , the Low Intensity Alcohol Module (LIAM) en Treatment of Alcoholic Violent Men (TAVIM). Echter, over de effectiviteit van deze specifieke programma's voor alcoholdelinquenten is nog niets bekend omdat alle drie programma's op dit moment nog geëvalueerd worden.

Ook Nederland heeft een specifieke gedragsinterventie voor alcoholdelinquenten, namelijk de zogenaamde Taakstraf Alcoholdelinquentie (TAD). Hoewel een effectiviteitstudie nog ontbreekt, is uit een procesevaluatie gebleken dat de meerderheid van de taakgestrafte alcoholdelinquenten van mening is dat zij mede dankzij de opgedane kennis en ervaring tijdens deze taakstraf beter in staat zijn om toekomstig delinquent gedrag te voorkomen (zie Bijlage 1).

5. In hoeverre verschilt de groep alcoholdelinquenten die een taakstraf (TAD) opgelegd heeft gekregen van andere relevante dadergroepen?

Bij het beantwoorden van deze onderzoeksvraag is de groep alcoholdelinquenten die een taakstraf (TAD) opgelegd heeft gekregen allereerst vergeleken met de dadergroep waarbij sprake is van problematisch middelengebruik of gokken die een vrijheidsstraf opgelegd heeft gekregen (zie Bijlage 2: *Secundaire analyses naar verschillen tussen de doelgroep van de TAD en de doelgroep van de Leefstijltraining*). Voor deze vergelijkingsgroep is gekozen omdat dit de doelgroep van de leefstijltraining is en het Ministerie van Justitie overweegt om de leefstijltraining in de toekomst ook aan alcoholdelinquenten met een taakstraf aan te bieden. Daarnaast is de groep alcoholdelinquenten met een taakstraf (TAD) ook direct vergeleken met deelnemers aan de leefstijltraining voor verslaafde justitiabelen (zie Bijlage 3: *Vergelijkende analyses deelnemers TAD en deelnemers leefstijltraining op basis van RISc-dossiers*).

Uit de resultaten van de secundaire analyses blijkt dat de doelgroep voor de taakstraf alcoholdelinquentie (TAD) op sommige kenmerken verschilt van de doelgroep voor de leefstijltraining die bestaat uit vrijheidsgestrafte probleemgebruikers van alcohol en/ of drugs en problematische gokkers. De groep taakgestrafte blijkt, in vergelijking met de groep probleemgebruikers en gokkers met een vrijheidsstraf, iets vaker uit mannen te bestaan en gemiddeld iets jonger te zijn. Vooral van belang is echter het verschil in delictgedrag. De groep taakgestrafte blijkt vaker dader te zijn geweest van mishandeling en van gezamenlijke openlijke geweldpleging, terwijl de groep problematische gebruikers en/of gokkers met een vrijheidsstraf vaker verdacht of veroordeeld is voor overtreding van de opiumwet, gekwalificeerde diefstal, diefstal met geweld, eenvoudige diefstal, en moord of doodslag (zie Bijlage 2).

Uit de resultaten van de vergelijkende analyses onder deelnemers aan de TAD en deelnemers aan de leefstijltraining, komen een groot aantal verschillen naar voren. Deze verschillen worden hier per onderdeel opgesomd.

Woon-, werk- en inkomenssituatie

In vergelijking met deelnemers aan de TAD hebben deelnemers aan de leefstijltraining vaker geen werk, geen eigen inkomen en financiële problemen. Deelnemers aan de leefstijltraining zijn ook vaker in het verleden dakloos geweest. Daarnaast hebben deelnemers aan de leefstijltraining relatief vaker een woonomgeving die een bijdrage kan leveren aan het delictgedrag.

Verslavingsgedrag

Deelnemers aan de TAD hebben vaker problemen met alcoholgebruik, terwijl deelnemers aan de leefstijltraining vaker problemen hebben met (hard)druggebruik. Bij deze laatste groep is ook vaker sprake onvoldoende geld voor dagelijkse levensbehoeften ten gevolge van verslavingsgedrag.

Relationele aspecten

In vergelijking met deelnemers aan de TAD hebben deelnemers aan de leefstijltraining vaker problemen met partner, gezins-, en/of familierelaties. Deelnemers aan de leefstijltraining hebben ook vaker zogenaamde “verkeerde” vrienden (vrienden die het delictgedrag kunnen stimuleren).

Weerbaarheid

In vergelijking met deelnemers aan de TAD hebben deelnemers aan de leefstijltraining meer problemen met hun sociale vaardigheden, meer moeite met het hanteren van problemen en meer moeite om zich emotioneel staande te houden. Deelnemers aan de leefstijltraining hebben bovendien een negatiever zelfbeeld dan deelnemers aan de TAD.

Delictgegevens

Deelnemers aan de leefstijltraining hebben vaker vermogensdelicten (met en zonder geweld) gepleegd zoals diefstal, terwijl deelnemers aan de TAD vaker geweldsdelicten hebben gepleegd zoals doodslag, openlijke geweldpleging, mishandeling, bedreiging met geweld en zware mishandeling. Bij deelnemers aan de TAD is vaker sprake van een delict met een slachtoffer, en ook vaker sprake van een delict met meerdere daders. Het delictgedrag van deelnemers aan de TAD wordt vaker bevorderd door alcoholgebruik, en er is vaker sprake van een relatie tussen alcoholgebruik en gevaar voor zelf of anderen. Het delictgedrag van deelnemers aan de leefstijltraining wordt vaker bevorderd door druggebruik. Deelnemers aan de leefstijltraining ontkennen vaker het plegen van delicten.

Delictgeschiedenis

Bij deelnemers aan de TAD is vaker sprake van een eerste veroordeling of van één minder ernstig delict in het verleden, terwijl deelnemers aan de leefstijltraining in het verleden vaker meerdere delicten hebben gepleegd. Gemiddeld genomen hebben deelnemers aan de leefstijltraining in het verleden zwaardere delicten gepleegd en/of meerdere minder ernstige delicten gepleegd dan deelnemers aan de TAD.

Recidiverisico

Deelnemers aan de leefstijltraining hebben gemiddeld een hoger crimineel recidiverisico dan deelnemers aan de TAD.

Algemene conclusie

Op basis van deze bovenstaande resultaten kan geconcludeerd worden dat de huidige doelgroep van de taakstraf alcoholdelinquentie (TAD) op verschillende leefgebieden duidelijk verschilt van de huidige doelgroep van de leefstijltraining voor verslaafde justitiabelen. Allereerst valt op dat de doelgroep van de leefstijltraining meer problemen ervaart op het gebied van wonen, werk en inkomen, meer relationele problemen heeft en ook meer problemen op het gebied van weerbaarheid en psychische draagkracht. Daarnaast komen duidelijke verschillen naar voren in het type verslavingsproblematiek. Deelnemers aan de TAD hebben vaker problemen met alcoholgebruik, terwijl deelnemers aan de leefstijltraining vaker problemen hebben met (hard)druggebruik, waarbij de verslavingsproblematiek van de

laatste groep ook meer lijkt te interfereren met de dagelijkse levensbehoeften. Belangrijke verschillen worden ook gevonden in gepleegde delicten. Bij deelnemers aan de TAD is vaker sprake van een eerste veroordeling of van hooguit één minder ernstig delict in het verleden, terwijl deelnemers aan de leefstijltraining gemiddeld genomen al vaker meerdere lichte of zwaardere delicten hebben gepleegd. Daarnaast komt uit de drie deelstudies steeds hetzelfde beeld naar voren, namelijk dat het bij de doelgroep van de TAD overwegend om geweldsdelicten gaat waarbij sprake is van een slachtoffer en ook vaker sprake is van meerdere daders. Bij de doelgroep voor de leefstijltraining lijkt het daarentegen overwegend om vermogensdelicten te gaan. Opvallend is tot slot dat de recidivekans bij deelnemers aan de leefstijltraining als hoger wordt ingeschat dan bij deelnemers aan de TAD.

Voor een belangrijk deel zijn gevonden verschillen te herleiden tot het type verslavingsproblematiek dat bij de twee groepen domineert. Van alcohol is namelijk bekend dat dit een ontremmende en verdovende werking heeft. Zo wordt irritatie door de ontremmende en verdovende werking van alcohol gemakkelijk omgezet in agressie. Terwijl het excessieve alcoholgebruik bij de doelgroep van de TAD vooral problemen veroorzaakt door deze ontremmende en verdovende werking van alcohol, levert het (hard)druggebruik bij de doelgroep van de leefstijltraining vooral problemen op voor belangrijke leefgebieden zoals, wonen, werk, inkomen, partner, gezins-, en/of familierelaties. Problemen op het gebied van werk en inkomen kunnen vervolgens aanzetten tot het plegen van vermogensdelicten.

Bijlage 1

Literatuurstudie naar de dadergroep alcoholgerelateerde criminaliteit

Bijlage 1: Literatuurstudie naar de Dadergroep alcoholgerelateerde criminaliteit

Alvorens bepaald kan worden of een specifieke gedragsinterventie voor alcoholdelinquenten wenselijk is, dient allereerst beschreven te worden wat reeds uit internationale en nationale literatuur bekend is over deze dadergroep. De onderhavige literatuurstudie gaat dan ook in op de omvang en het profiel van de groep daders die onder invloed van alcohol tot delicten overgaat, en geeft eveneens een overzicht van specifieke gedragsinterventie voor deze dadergroep.

1.1 Methoden van onderzoek

Met behulp van diverse zoeksystemen (PsycInfo, Pubmed, ScienceDirect en Google), het documentatiecentrum van het WODC en via het nazoeken van referentielijsten is gezocht naar nationale, maar vooral ook naar internationale onderzoeksliteratuur over de dadergroep van alcoholgerelateerde criminaliteit. Daarbij is onder andere gezocht naar bestaande kennis over en ervaring met de aanpak van de dadergroep van alcoholdelinquenten. Met behulp van verschillende zoektermen, en combinaties daarvan, is gezocht naar relevantie studies over alcoholdelinquenten (bijvoorbeeld de zoektermen alcohol en criminaliteit; alcoholdelinquentie; gedragsinterventies; alcohol abuse; evaluation program substance abuse and crime; treatment substance use and crime; alcohol and offenders; alcohol and crime; alcoholdependence; alcohol-related crime). In totaal zijn 89 wetenschappelijke artikelen of andere bronnen van informatie gebruikt om antwoord te vinden op de onderzoeksvragen van deze literatuurstudie

1.2 Resultaten

1.2.1 Bestaat er een te onderscheiden dadergroep die onder invloed van alcohol tot delicten komt?

Anderson & Baumberg (2006) komen met de bevinding dat alcohol samenhangt met criminaliteit, en vooral met geweldsdelicten in Europa. In overeenstemming hiermee is in diverse studies gevonden dat alcoholgebruik vooral voorkomt bij delicten als verkrachting, mishandeling, diefstal met geweld en familie geweld (Fagan, 1993; Pihl & Peterson, 1993; Roizen, 1993). Hierbij gaat het zowel om alcoholgebruik door de dader als door het slachtoffer (Fagan, 1993; Pihl & Peterson, 1993; Roizen, 1993). Alcoholgebruik voor of tijdens het plegen van vermogensdelicten blijkt minder vaak voor te komen (Polizeiliche Kriminalstatistik Deutsland, 2001). Deze onderzoeksresultaten impliceren dat de groep alcoholdelinquenten lijkt dus vooral te bestaan uit plegers van geweldsdelicten, en in mindere mate uit plegers van vermogensdelicten.

1.2.2 Hoe groot is deze dadergroep?

Gegevens die betrekking hebben op de omvang van de dadergroep die onder invloed van alcohol een delict pleegt, lopen erg uiteen. Zo komt uit diverse internationale studies naar voren dat naar schatting 50-85% van de geweldsdelinquenten onder invloed van alcohol hun

delict heeft gepleegd (Roizen, 1997; Boles & Miotti, 2003; Fagan, 1990; Murdoch et al., 1990; Miczek et al., 1994; Pernanen, 1991). De enige Nederlandse studie die inzicht geeft in de omvang van de dadergroep die onder invloed van alcohol een delict pleegt, laat echter zien dat ongeveer één derde van de gedetineerdenpopulatie ooit in hun leven een geweldsdelict onder invloed van alcohol heeft gepleegd (Vogelvang et al., 2003). Hierbij is het echter van belang dat het om gedetineerden gaat en niet om delinquenten in het algemeen zoals bij de gerapporteerde internationale studies.

Uit een grootschalig onderzoek in Engeland en Wales naar slachtofferschap van criminaliteit van de The British Crime Survey van 2005-2006 komt naar voren dat de ondervraagde slachtoffers het idee hadden dat ongeveer 44% van alle gewelddelicten onder invloed van alcohol wordt gepleegd (Home Office Statistical Bulletin, 2007).

Enkele Finse studies rapporteren verschillen tussen mannen en vrouwen. Van de moordzaken die gepleegd zijn in Finland bleek 70-80% van de mannelijke daders onder invloed van alcohol te zijn (Aho, 1976; Kivivuori, 1960-1974; Lehti, 2001; National Research Institute of Legal Policy; Lehti, 1997). Opvallend is dat dit percentage door 100 jaar heen relatief stabiel is gebleven voor mannen, terwijl het aandeel van de vrouwelijke moordenaars juist drastisch veranderd is. In 1910 was slechts 6% van de vrouwelijke moordenaars onder invloed van alcohol, in 2005 was dit percentage gestegen naar maar liefst 63% (Aho, 1976; Kivivuori, 1960-1974; Lehti, 2001; National Research Institute of Legal Policy; Lehti, 1997).

Een aantal auteurs heeft naar de omvang van de dadergroep per delictsoort gekeken. Uit onderzoek van Roizen (1997) kwamen de volgende percentages per delictsoort naar voren: 86% van de moordzaken, 60% van de seksuele delicten, 37% van de mishandelingen, 27% van de vrouwen tegenover 57% van de mannen in het geval van betrokkenheid bij echtelijk geweld, en 13% van de gevallen van kindermishandeling. Recenter Amerikaans onderzoek van Abbey et al. (2001) toont eveneens aan dat in ongeveer de helft van alle seksuele mishandelingen de dader onder invloed was van alcohol (Abbey et al., 2001). Canadese onderzoeksresultaten (Addiction Research Foundation, 1994) laten bovendien tot op zekere hoogte dezelfde verdeling zien als het gaat om echtelijk geweld (in 50% van de gevallen van echtelijk geweld gebruikte de dader alcohol), maar met betrekking tot kindermishandeling laat dit onderzoek een ander beeld zien: in 38% van de gevallen van kindermishandeling bleek de dader onder invloed van alcohol te zijn (Addiction Research Foundation, 1994).

Ander Canadees onderzoek gebaseerd op zelfrapportages laat zien dat 39% van de daders van mishandeling rapporteert dat zij, ten tijde van het delict, onder invloed waren van alcohol. Van de gedetineerden die een moord hadden gepleegd, zei 34% aan dat zij, ten tijde van het delict, alcohol hadden gedronken, en van de gedetineerden die veroordeeld waren voor poging tot moord bleek 30%, ten tijde van het delict, gedronken te hebben (Pernanen et al., 2002).

Duitse politiestatistieken (Polizeiliche Kriminalstatistik Deutschland, 2001) laten de volgende percentages zien als het gaat om gepleegde delicten waarbij sprake was van dronkenschap:

Tabel 1: Percentage dronkenschap per delict

Doodslag	40.9%
Mishandeling met dood tot gevolg	35.9%
Verkrachting	28%
Ernstige mishandeling	27.3%
Moord	21.8%
Brandstichting	18,1%
Diefstal	15,1%

Uit deze tabel wordt duidelijk dat bij de delicten 'doodslag' en 'mishandeling met dood tot gevolg', dronkenschap het vaakst voorkomt, terwijl dronkenschap bij diefstal minder vaak voorkomt. Hieruit blijkt wederom dat de groep alcoholdelinquenten vooral uit plegers van geweldsdelicten, en in mindere mate uit plegers van vermogensdelicten bestaat.

Samengevat kan gesteld worden dat in de literatuur weinig overeenstemming lijkt te bestaan over de vraag hoe groot de dadergroep is die onder invloed van alcohol delicten pleegt. Hoewel beantwoording van deze onderzoeksvraag niet eenvoudig lijkt, kan met enige voorzichtigheid worden gesteld dat de dadergroep die onder invloed van alcohol een delict pleegt relatief groot is. Dit lijkt vooral te gelden voor groep daders die onder invloed van alcohol overgaat tot het plegen van geweldsdelicten (het percentage van deze groep daders varieert van 27 tot 85%), gevolgd door levensdelicten, zoals moord en doodslag (dit percentage varieert van 22% tot ongeveer 86%).

1.2.3 Hoe ziet deze specifieke dadergroep er uit als het gaat om demografische kenmerken, drinkpatronen, leefomstandigheden, persoonlijkheidskenmerken, persoonlijkheidsstoornissen etc.?

Geslacht

Uit diverse studies is duidelijk geworden dat mannen vaker alcoholgerelateerde delicten plegen dan vrouwen. Dit geldt in het bijzonder voor alcoholgerelateerd geweld (Budd, 2003; Steen & Hunskaar, 2004; Karberg & James, 2005; Martin & Bryant, 2001; Pernanen, 1991; Substance Abuse and Mental Health Service Administration, 2003; USDOJ, BJS, 1998).

Vooraf jonge, vrijgezelle mannen zijn disproportioneel vaker betrokken bij alcoholgerelateerd geweld (Graham & West (2001). Enkele studies laten zien dat geweld dat onder invloed van alcohol wordt gepleegd, bij vrouwen zeer zeldzaam is (Fagan, 1990; Pihl & Peterson, 1993).

Leeftijd

De groep jongvolwassenen (tussen 18 en 24 jaar) vertoont, in vergelijking met andere leeftijdsgroepen, het grootste risico om vóór of tijdens het plegen van een (al dan niet fataal) geweldsdelict gedronken te hebben (Pernanen, 1976; Welte & Abe, 1989). Dit kan onder andere te maken hebben met het feit dat jongeren een hoger testosterongehalte hebben dan ouderen. Hierdoor gaan zij eerder over tot het plegen van een geweldsdelict (Robin, 1996). Echter, voor Finland lijkt deze trend niet op te gaan. De leeftijd van Finse daders is namelijk aanzienlijk hoger (Statistics Finland; Lehti, 2006). In Finland worden de meeste alcoholgerelateerde moorden gepleegd door mannen van middelbare leeftijd (30-40 jaar) (Statistics Finland; Lehti, 2002), en is het geweldscijfer onder jongeren de afgelopen decennia afgenomen (Statistics Finland; Lehti, 2002).

Onderzoek dat in het Verenigd Koninkrijk uitgevoerd is toont aan dat alcoholgerelateerde delicten waarbij het slachtoffer een onbekende van de dader is, eerder gepleegd worden door 16-24 jarige daders, terwijl de kans dat alcoholgerelateerde delicten gepleegd worden waarbij het slachtoffer wel een bekende van de dader is, eerder door daders gepleegd worden die 25 jaar of ouder zijn (Budd, 2003).

Werksituatie

Uit diverse onderzoeken is gebleken dat de dadergroep die onder invloed van alcohol delicten pleegt, door de jaren heen steeds specifieker is geworden (Drapsstatistik, 2002; Gottfried et al., 1990; (Kivivuori, 1999; Lehti, 2002; Rying, 2000). Uit deze studies komt naar voren dat deze dadergroep de afgelopen 100 jaar veranderd is: voorheen waren het de 'gewone industriewerkers' die de meeste alcoholgerelateerde delicten pleegden, tegenwoordig bestaat de dadergroep die delicten onder invloed van alcohol pleegt vooral uit mensen uit gemarginaliseerde groepen (Drapsstatistik, 2002; Gottfried et al., 1990; (Kivivuori, 1999; Lehti, 2002; Rying, 2000). Zo blijkt dat het overgrote deel (70-80%) van de alcoholgerelateerde moordzaken in Noord- Europa is gepleegd door daders die geen werk hebben of met vervroegd pensioen zijn (Lehti, 2006). Let wel, hierbij moet de kanttekening worden geplaatst dat de gemarginaliseerden de plek van de arbeiders hebben ingenomen omdat de arbeiders in de loop van de tijd steeds minder delicten zijn gaan plegen, en niet omdat de gemarginaliseerden méér criminaliteit zijn gaan plegen. Dus het aandeel van de arbeiders is afgenomen, met als gevolg dat de gemarginaliseerden de plek van de arbeiders hebben ingenomen.

Drinkpatronen

Brouwers (2007) die onderzoek deed naar impulsief gewelddadig gedrag vergeleek in zijn onderzoek de groep mannelijke daders die veroordeeld is vanwege het plegen van een impulsief geweldsdelict (het zonder voorbedachte rade geweld toepassen dat niet in verhouding is met de mate van provocatie) met een controlegroep mannen die nog nooit in aanraking is geweest met politie en justitie vanwege het plegen van geweld. Dit Nederlandse onderzoek laat zien dat het gebruik van alcohol, samen met wapenbezit, één van de belangrijkste factoren is van impulsief geweld. Alcoholgebruik lijkt de impuls tot geweld te versterken en tot controleverlies te leiden.

Het exacte drinkpatroon van daders kan ook een invloedrijke rol vervullen bij het optreden van alcoholgerelateerde delicten. Wanneer personen frequent drinken, neemt de kans op het plegen van een geweldsdelict sterk toe (Rossow, 1996; Orpinas, 1999). Zo hebben diverse studies aangetoond dat frequente drinkers eerder overgaan tot het plegen van geweldsdelicten (Collins & Messerschmidt, 1993; Collens & Schlenger, 1988; Leonard et al., 1985; Wells & Graham, 1998). Matthews & Richardson (2005) komen met de conclusie dat hoe frequenter iemand dronken is, des te groter de kans op het plegen van een delict.

Naast de frequentie van alcoholgebruik kan de hoeveelheid van alcoholgebruik ook een belangrijke rol spelen bij het ontstaan van alcoholdelinquentie. Uit analyses van de resultaten van een Brits Nationaal zelfrapportage-onderzoek, waarin gevraagd werd naar daderschap, is het volgende gebleken: bingedrinkers¹ lopen een sterk verhoogd risico op het plegen van een

¹ Bingedrinken wordt gedefinieerd als minimaal 6 glazen per 'drinking occasion'.

delict, in vergelijking met normale drinkers (Matthews & Richardson, 2005). Opvallend is dat volgens Collins & Schlenger (1988) niet alleen de kans op daderschap toeneemt in geval van bingedrinken, maar dat de kans op slachtofferschap bij een geweldsdelict ook toeneemt.

Uit onderzoek naar eerdere veroordelingen of eerdere arrestaties die verband houden met het plegen van geweldsdelicten, blijkt bovendien dat probleemdrinkers of chronische drinkers vaker een geschiedenis van geweldsdelicten hebben (Collins, 1986; Reiss & Roth, 1993; Roth, 1994; Schuckit & Russell, 1984).

Ook de leeftijd waarop men met drinken begint, lijkt er toe te doen. Op jonge leeftijd beginnen met alcoholgebruik vergroot namelijk de kans op het plegen van geweldsdelicten (Choquet, 1991). Hierbij is opvallend dat bingedrinkers op jongere leeftijd zijn begonnen met drinken dan gewone drinkers (79% respectievelijk 59% is voor de 16e verjaardag begonnen met drinken) (Matthews & Richardson, 2005). Bovendien lopen jongvolwassen bingedrinkers een disproportioneel hoger risico om een delict te plegen in vergelijking met andere leeftijdsgroepen (Matthews & Richardson, 2005). Van de jongvolwassen bingedrinkers (tussen 18 en 24 jaar) gaf 27% toe dat hij of zij in het afgelopen jaar een delict heeft gepleegd, terwijl 13% van de jongvolwassenen met een normaal drinkpatroon zei in het afgelopen jaar een delict gepleegd te hebben (Matthews & Richardson, 2005). Daarbovenop gaf 63% van de jongvolwassen bingedrinkers zelf toe dat hij of zij wel eens, tijdens of na het drinken, crimineel of afwijkend gedrag heeft vertoond, terwijl dit bij 34% van de normale jongvolwassen drinkers het geval was (Matthews & Richardson, 2005).

Verder laten een aantal studies zien dat het drinkpatroon van mannen een belangrijkere rol speelt dan bij vrouwen: het bingedrinken van mannen blijkt namelijk sterker samen te hangen met agressief gedrag dan bij vrouwen (Fagan, 1990; Pihl & Peterson, 1993). Jongvolwassen mannelijke bingedrinkers gaan bovendien eerder over tot het plegen van criminaliteit dan jongvolwassen vrouwelijke bingedrinkers (Matthews & Richardson, 2005).

Persoonlijkheidskenmerken

Uit onderzoek is gebleken dat de aanwezigheid van bepaalde persoonlijkheidskenmerken bij kan dragen aan de kans op het vertonen van agressief gedrag (Collins, 1982; Lewis et al., 1983; McCord, 1984; Lang & Sibrel, 1989): degenen die trekken van een antisociale persoonlijkheid vertonen, belust zijn op macht, op zoek zijn naar spanning en sensatie, of een hoge mate van machogedrag vertonen, blijken een grotere neiging te hebben om over te gaan tot agressief gedrag.

Daarnaast maken resultaten uit verschillende studies duidelijk dat een laag serotoninegehalte samengaat met een hoge mate van impulsiviteit, agressie en geweld (Virkkunen et al., 1996; Highley et al., 1997). Bovendien blijkt een hoog testosterongehalte geassocieerd te zijn met een hoge mate van achterdocht, vijandigheid en geweld (Dabbs et al., 1991; Virkkunen et al., 1994).

Daarnaast blijkt de persoonlijke beleving van provocaties van belang te zijn: mannen die zich gefrustreerd voelen als ze geprovoceerd worden én onder invloed van alcohol zijn, blijken namelijk meer gewelddadig gedrag te vertonen dan mannen die zich niet gefrustreerd voelen (als ze geprovoceerd worden wanneer ze onder invloed van alcohol zijn) (Brouwers, 2007).

Persoonlijkheidsstoornissen

Het hebben van een antisociale persoonlijkheidsstoornis blijkt de kans te vergroten dat iemand agressief wordt na het drinken van alcohol (Moeller & Dougherty, 2001). Fals-Stewart et al. (2005) voegen daaraan toe dat bij mannen met een persoonlijkheidsstoornis een sterkere relatie bestaat tussen zwaar drinken en ernstig partnergeweld.

Delictgeschiedenis

Lehti (2006) wijst op een opmerkelijke ontwikkeling die zich in Noord-Europa in de afgelopen 100 jaar heeft voorgedaan. Een opvallende bevinding uit zijn onderzoek is namelijk dat het overgrote deel van de huidige dadergroep die onder invloed van alcohol een moord heeft gepleegd, reeds een eerdere veroordeling opgelegd heeft gekregen (80%), terwijl 100 jaar geleden de meerderheid van de moordenaars die alcohol hadden gedronken (70%) juist niet eerder was veroordeeld voor een delict (Lehti, 2001; Lehti, 2002).

Alcoholverwachtingen

Overtuigingen en verwachtingen omtrent de effecten van alcohol hangen samen met gewelddadig gedrag. Degenen die verwachten dat alcohol tot agressie leidt, blijken namelijk een groter risico op geweld te vertonen dan zij die geen dergelijke verwachtingspatroon hebben (Gustafson, 1993).

Dermer & George (1993) stellen dat bij diegenen die verwachten dat alcohol agressie verhoogt, de gemiddelde weekconsumptie van alcohol sterker samenhangt met de frequentie van fysiek geweld, dan bij diegenen die zo'n effect niet verwachten. Bovendien blijkt de relatie tussen alcohol en agressie het sterkst te zijn bij diegenen die zowel een grote hoeveelheid alcohol nuttigen, als die de verwachting hebben dat alcohol agressie verhoogt (Chermack & Taylor, 1995). Daarbovenop blijkt dat men alcohol eerder als een excuus gebruiken voor het gebruiken van geweld, wanneer men de overtuiging heeft dat alcoholgebruik een ontremmende werking heeft (Tryggvesson, 2004).

Echter, bij mannen die reeds vijandig zijn aangelegd, blijken overtuigingen met betrekking tot de effecten van alcoholgebruik er niet toe te doen, aangezien drinken en geweld bij deze mannen sowieso met elkaar geassocieerd zijn, ongeacht de overtuigingen die zij er op nahouden (Leonard & Senchak, 1993).

Op basis van het voorgaande kan geconcludeerd worden dat de dadergroep die onder invloed van alcohol een delict pleegt, relatief vaak bestaat uit werkloze, vrijgezelle, jongvolwassen mannelijke bingedrinkers die op vroege leeftijd drinken begonnen is. Bovendien neemt de kans toe dat daders onder invloed van alcohol een delict plegen, als er sprake is van een persoonlijkheidsstoornis, eerdere veroordelingen van een delict, of als men zelf verwacht dat alcohol tot agressie leidt. Daarbij lijkt de relationele band tussen dader en slachtoffer ook een rol te spelen: bij jonge daders (tussen 16-24 jaar) blijken dader en slachtoffer vaker onbekenden van elkaar te zijn, terwijl daders van 25 of ouder het slachtoffer relatief vaker kennen.

1.2.4 Zijn er subcategorieën binnen deze dadergroep te onderscheiden?

Felson et al. (2007) hebben onderzoek gedaan naar de impact van alcohol op verschillende soorten geweldsdelicten. Felson et al. (2007) concluderen in hun studie dat alcohol een rol kan spelen bij elk type geweld, maar dat het gebruik van alcohol bij sommige type geweldsdelicten een grotere rol speelt dan bij andere geweldsdelicten.

Bij één derde van de gedetineerdenpopulatie is het alcoholgebruik problematisch (Vogelvang et al., 2003). Oliemeulen et al. (2007) die onderzoek deden naar de prevalentie van problematische alcoholgebruikers in het Nederlandse gevangeniswezen ondersteunen deze bevinding. Bevindingen uit dit onderzoek, dat in acht Nederlandse Huizen van Bewaring is uitgevoerd, toont aan dat de groep gedetineerden waarbij voorafgaande aan detentie sprake was van problematisch alcoholgebruik, vooral de opiumwet overtreedt en gekwalificeerde diefstallen pleegt, gevolgd door moord of doodslag, eenvoudige diefstal en diefstal met geweld (Oliemeulen et al., 2007). Er is in deze studie echter niet onderzocht of alcohol een rol heeft gespeeld bij het plegen van het delict.

In een Nederlands onderzoek dat door Knaap et al. (2007) is uitgevoerd, zijn criminogene probleemgebieden in kaart gebracht van gedetineerden en niet-gedetineerde reclasseringscliënten die in aanmerking komen voor een gedragsinterventie. Daarnaast is apart aandacht besteed aan zedendelinquenten en plegers van huiselijk geweld. Uit dit onderzoek wordt duidelijk dat de groep geweldsdelinquenten (40,2 %) en de groep die zich schuldig heeft gemaakt aan huiselijk geweld (40,6 %) vaker problemen heeft met alcoholgebruik dan andere dadergroepen zoals de groep vermogensdelinquenten (33,7%). Van alle dadergroepen is het de groep zedendelinquenten die het minst hoog scoort op problemen met alcoholgebruik (26,7%) (Knaap et al., 2007).

In tegenstelling tot wat de voorgaande auteurs vinden, lijken bevindingen uit sommige studies erop te wijzen dat bij seksueel geweld de kans groter is dat de dader ten tijde van het delict gedronken heeft dan wanneer er sprake is van fysiek geweld (Roizen, 1997; USDOJ, BJS, 1997; Elliot, Huizinga & Menard, 1989). Echter, Volgens Felson (2007) duidt de eerdergenoemde bevinding wellicht op de aanwezigheid van een spurieuze relatie (een verband dat er ogenschijnlijk wel is, maar dat door iets anders veroorzaakt wordt). Felson wijst er op dat er in deze studies niet gecontroleerd is voor verschillen in geslacht. Om die reden hebben Felson et al. (2007) in hun onderzoek gecontroleerd voor geslacht. Zij komen tot de conclusie dat, in tegenstelling tot wat in sommige eerdere studies gesuggereerd wordt, de kans groter is dat de dader onder invloed is van alcohol bij fysiek geweld, dan bij seksueel geweld.

Relatie dader-slachtoffer

Diverse studies onderzochten de relatie tussen dader en slachtoffer die betrokken waren bij alcoholgerelateerde delicten. Hieruit blijkt dat er vaker alcohol in het spel is wanneer daders een onbekend slachtoffer mishandelden (vreemden) dan wanneer daders het mishandelde slachtoffer kenden (Felson et al., 2007; Pernanen, 1991; Sampson; 1987).

Bevindingen uit het onderzoek van Pernanen (1991) laten zien dat in 78% van de alcoholgerelateerde mishandelingen de dader zijn slachtoffer niet kende, terwijl in 50% van de gevallen de dader het slachtoffer een beetje of (zeer) goed kende (46%). Felson et al. (2007) verklaren deze resultaten door het feit dat verbale conflicten (zoals ruzies of discussies) eerder optreden bij bekenden en vaak ernstiger zijn en kunnen bij bekenden

escaleren tot mishandeling zonder dat er alcoholgebruik in het spel is (Felson et al., 2007). Omdat dergelijke ernstige conflicten bij vreemden minder vaak voorkomen, is de kans relatief kleiner dat mishandeling optreden wanneer dader en slachtoffer elkaar niet kennen. Alcoholgebruik vergroot bij vreemden in sterkere mate de kans op escalatie (Felson et al., 2007).

In eerder onderzoek is gevonden dat alcohol bijdraagt aan de kans op het plegen van incest, kindermishandeling, echtelijk mishandeling en andere familiegeweld (Leonard, 1993; Miczek, Weerts & DeBold, 1993; Widom, 1993). Daders die hun familieleden of andere bekenden mishandelen zijn volgens Felson et al. (2007) vaker dronken dan daders die hun partner mishandelen. Gorney (1989) komt met de uitkomst dat het percentage daders dat ten tijde van het mishandelen van hun partner onder invloed was van alcohol varieert van 48 tot 87%. Andere studies (Kantor & Straus, 1987; Pernanen, 1991) bevestigen deze bevinding van Felson dat alcoholgebruik een minder belangrijke rol speelt bij echtelijk geweld in vergelijking met andere type geweldsdelicten.

Opvallend is de uitkomst dat bij geweld tussen vreemden, de kans groot is dat de dader gedronken heeft, en het slachtoffer nuchter is (Felson et al., 2007). Echter, in geval van geweld tussen bekenden geldt juist het omgekeerde, en met name in geval van partnergeweld: de kans is dan groter dat de dader nuchter is en het slachtoffer gedronken heeft (Felson et al., 2007).

Al met al komt uit de literatuur naar voren dat alcohol met elk type geweld kan samenhangen, maar dat de rol van alcohol bij sommige typen geweld belangrijker is dan bij andere vormen van geweld. Zo blijkt de kans dat de dader tijdens het delict onder invloed is van alcohol groter te zijn in geval van fysiek geweld tegen vreemden dan bij seksueel geweld tegen vreemden. Daarnaast blijkt alcoholgebruik van daders een belangrijkere rol te spelen bij mishandeling van vreemden dan bij mishandeling van bekenden. De kans dat de dader gedronken heeft, is het laagst bij partnergeweld.

1.2.5 Wat is bekend over de toedracht en context waarin alcoholgerelateerde delicten worden gepleegd?

Uit diverse studies is gebleken dat alcoholgerelateerd geweld meestal 's nacht en vooral in het weekend wordt gepleegd (Budd, 2003; Odero & Ayuku, 2002; Ireland & Thommeny, 1993). De bevindingen uit het onderzoek van Budd (2003) laten zien dat de meeste alcoholgerelateerde delicten, vooral geweldsdelicten, tijdens het uitgaan worden gepleegd (Bieleman et al., 1998; Huizinga, 1999).

Ongeveer de helft van alle alcoholgerelateerde mishandelingen vindt plaats in of rond cafés, discotheken of clubs (Budd, 2003). Dit geldt zowel voor geweld tegen vreemden als geweld tegen bekenden (Budd, 2003). Ongeveer één derde van de gevallen van mishandeling blijkt plaats te vinden *in* deze locaties, terwijl ongeveer een vijfde van de gevallen van mishandeling blijkt plaats te vinden *rond* deze locaties, namelijk op de parkeerplaats of in een nabijgelegen straat. Het overige aandeel van de mishandelingen vond in een andere publieke ruimte plaats (Budd, 2003).

Bij circa 10% van de alcoholgerelateerde delicten is het plaatsdelict op of in de buurt van de werkplaats van het slachtoffer (dit geldt zowel voor de gevallen waar de dader en slachtoffer

elkaar kenden als voor de gevallen wanneer dit niet het geval was). In ongeveer 10% van de gevallen waarbij het delict in of rond het huis van het slachtoffer plaatsvond, was het slachtoffer een bekende van de dader. Bij geweld tegen vreemden was dit percentage nog lager (Budd, 2003).

Meervoudige daders

Opmerkelijk is dat in ongeveer de helft van de alcoholgerelateerde gevallen van mishandeling, sprake lijkt van twee of meer daders (ongeacht de relationele band tussen dader en slachtoffer) (Budd, 2003). Budd (2003) onderstreept hierbij dat bij alcoholgerelateerde delicten, betrokkenheid van meerdere daders vaker voorkomt dan bij andere soorten delicten.

Setting

Daarnaast kan de setting van drinkgelegenheden ook bijdragen aan het ontstaan van geweld. Drinkgelegenheden die laag scoren op het gebied van comfort (zoals grote drukte, slechte ventilatie, te hoge temperatuur, een tekort aan zitplaatsen) en slecht onderhouden of verwaarloosd zijn, waar drankjes tegen een aantrekkelijke (korting) prijs worden verkocht (de zogenaamde happy hours), en waar antisociaal gedrag niet meteen afgekeurd wordt (zoals dronken of minderjarigen klanten alcohol blijven schenken i.p.v. deze te weigeren), blijken vaker het decor voor gewelddadig gedrag (Homel & Clark, 1994; Homel et al., 2001; Graham & Homel, 1997).

Samenvattend, kan gesteld worden dat alcoholgerelateerde delicten vooral in of rond cafe's, discotheken of clubs plaatsvinden. Bovendien blijkt zich dit vooral 's nachts, tijdens het uitgaan en vooral in het weekend af te spelen. Daarnaast kan de setting van de drinkgelegenheden ook een rol spelen: een lage mate van comfort, het slecht onderhouden of verwaarlozen van gebouwen, het tegen een aantrekkelijke prijs aanbieden van alcohol en het niet meteen afkeuren van antisociaal gedrag zijn omstandigheden die kunnen bijdragen aan het ontstaan van geweld. Bovendien blijkt bij alcoholgerelateerde delicten vaker dan bij andere soorten delicten sprake te zijn van betrokkenheid van meerdere daders.

1.2.6 Bestaan er op dit moment al specifieke gedragsinterventies voor deze dadergroep? Wat is er bekend over ervaringen met deze gedragsinterventies? In hoeverre zijn deze gedragsinterventies op effectiviteit getoetst en daadwerkelijk effectief gebleken?

Elementen van gedragsinterventies

Diverse studies laten zien dat de alcoholconsumptie samenhangt met geweldsdelicten: een stijging van het alcoholconsumptie gaat gepaard met een stijging van geweldcijfer, en visa versa (Skog & Bjork, 1988; Lenke, 1990; Rossow, 2001). In overeenstemming hiermee suggereren resultaten uit een Brits onderzoek naar de relatie tussen alcohol en geweld (Matthews & Richardson, 2005) dat de aanpak van alcoholgerelateerde delinquentie gericht zou moeten zijn op het tegengaan van bingedrinken, en met name het bingedrinken bij mannelijke jongvolwassenen.

Graham et al. (1998) bevelen aan dat het bij de aanpak van alcoholgerelateerde delicten van wezenlijk belang is dat men inziet dat alcoholgerelateerde delicten niet te wijten zijn aan één

oorzaak, maar dat dit veroorzaakt wordt door een combinatie van meerdere factoren namelijk individuele, maatschappelijk en omgevingsfactoren. Een efficiënte aanpak van alcoholgerelateerde delicten zou dan ook volgens hen bewerkstelligd kunnen worden door zich te richten op (het tegengaan van) deze meervoudige factoren in plaats van zich te concentreren op één enkele factor (Graham et al., 1998).

Lünnenmann & Linse (2006), die onderzoek deden naar factoren die bepalend zijn voor het al dan niet succesvol afronden van een taakstraf in Nederland, noemen het aanbod van de taakstraf voor verslaafden op dit moment ontoereikend. Volgens hen wordt er nog onvoldoende individuele begeleiding en nazorg geboden aan de dadergroep die verslaafd is. Zij pleiten om die reden dan ook voor het ontwikkelen van een apart taakstraf-project voor de groep verslaafden (Lünnenmann & Linse, 2006).

Uit de bevindingen van het onderzoek van Volgevang et al. (2003) wordt duidelijk dat van de gedetineerden die problemen hebben met hun alcoholgebruik, een minderheid (circa 40%) gemotiveerd is om aan hun alcoholproblematiek te werken, terwijl bij de meerderheid van deze gedetineerden (60%) deze motivatie niet aanwezig is (Vogelvang et al. 2003). Echter, in het beleidsprogramma Terugdringen Recidive, dat tot doel heeft recidivecijfer onder gedetineerden terug te dringen, wordt benadrukt dat motivatie bij gedetineerden juist één van de belangrijkste factoren is die bepaalt of een gedragsinterventie al dan niet effectief zal zijn (Programma Terugdringen Recidive, 2005). Om de motivatie tot gedragsverandering te verbeteren zou 'motivational interviewing' ingezet kunnen worden. Motivational interviewing (Miller & Rollnic, 2000) is een gesprekstechniek gericht op het motiveren van cliënten met o.a. middelenproblematiek waaronder problematisch alcoholgebruik. De methode is gericht op het voorkomen van 'weerstand' bij cliënten, en heeft tot doel hen zelf de voordelen van het stoppen met drinken en de nadelen van het alcoholgebruik te laten ontdekken, zodat zij uiteindelijk zelf de beslissing kunnen nemen om hun alcoholgebruik te veranderen.

Tot slot wordt in diverse studies gevonden dat korte interventies, zoals motivational interviewing, bijna net zo effectief zijn als langdurige, intensieve programma's (Chick et al., 1988; Project MATCH Research Group, 1997; UK Alcohol Treatment Trail, 2005). Echter, de genoemde interventies hebben tot doel de alcoholconsumptie van mensen met riskant drinkgedrag aan te pakken, en dus niet specifiek gericht op delinquenten die onder invloed van alcohol een delict pleegt.

Specifieke gedragsinterventies

RAPt

Het RAPt programma (**Rehabilitation for Addicted Prisoners Trust**) is het eerste gespecialiseerde programma dat in Engeland ontwikkeld is voor gedetineerden die verslaafd zijn aan alcohol of drugs. Dit programma lijkt bijzonder geschikt te zijn voor gedetineerden. Dit gespecialiseerde programma bestaat uit een 12- stappenplan dat gebaseerd is op wederzijdse hulp: verslaafden dienen elkaar onderling te ondersteunen. Het programma bestaat uit een assessment, behandeling en nazorg. Inzicht verschaffen in de verslavingsproblematiek en het verhogen van de motivatie vormen belangrijke doelen van het programma. In de literatuur is weinig bekend over de effectiviteit van het RAPt programma ten aanzien van de groep gedetineerden die aan alcohol verslaafd is. Wel blijkt de effectiviteit van het RAPt programma op dit moment geëvalueerd te worden.

Low Intensity Alcohol Module (LIAM)

De Low Intensity Alcohol Module (LIAM) is in het Verenigd Koninkrijk ontwikkeld door The National Probation Service. De Intensity Alcohol Module is een module die specifiek gericht is op middelengebruik. Deze wordt speciaal aangeboden aan gedetineerden die problemen hebben met alcoholgebruik en bij wie ook het alcoholgebruik een rol heeft gespeeld bij het plegen van het delict. De module bestaat uit 12 sessies waarbij de gedetineerde een dagboek over zijn alcoholgebruik dient bij te houden. Deze module wordt ongeveer sinds 2006 aangeboden aan alcoholdelinquenten. Momenteel loopt er een pilot naar de effectiviteit van deze module en deze zal naar schatting in 2008 afgerond worden.

Treatment of Alcoholic Violent Men – TAVIM

Het Treatment of Alcoholic Violent Men (TAVIM) is een nog lopend Duits project dat zich specifiek richt op het behandelen van volwassen mannen die problemen vertonen met geweld en daarnaast afhankelijk zijn van alcohol. Het doel van het project is om een behandelprogramma voor volwassen mannen te ontwikkelen die meerdere malen onder invloed van alcohol geweld hebben gepleegd tegenover hun partner en/of hun kinderen. Het ontwikkelde behandelprogramma zal uiteindelijk in meerdere Europese landen, in zowel ambulante als niet-ambulante instellingen, geïmplementeerd en geëvalueerd worden. Resultaten met betrekking tot de effectiviteit van dit programma zijn nog niet bekend. Het project zal naar verwachting in maart 2008 afgerond worden.

In Nederland zijn er op dit moment reeds een aantal gedraginterventie welke ingezet kunnen worden voor delinquenten die onder invloed van alcohol hun delict hebben gepleegd. Zo kan de verslavingsreclassering de volgende gedragsinterventie aan hun cliënten aanbieden (Stichting Verslavingsreclassering GGz Nederland, 2004):

- 1) Leefstijltraining voor justitiabelen
- 2) Taakstraf Alcoholdelinquentie (TAD)

Leefstijltraining voor justitiabelen

De leefstijltraining voor justitiabelen is een kortdurende interventie (10 groepsbijeenkomsten) waarbij justitiabelen met problematisch middelengebruik of gokgedrag gemotiveerd worden om hun leefstijl te veranderen. Deze interventie is niet specifiek gericht op alcoholdelinquenten, aangezien justitiabelen met andere middelenproblematiek, zoals drugsproblematiek, ook deze interventie opgelegd kunnen krijgen. De leefstijltraining is met name bedoeld voor justitiabelen met middel tot zware problematiek.

Taakstraf Alcoholdelinquentie (TAD)

De TAD is in 1997 ingevoerd en is speciaal in het leven geroepen voor delinquenten die onder invloed van alcohol een delict hebben gepleegd, waarvoor maximaal een vrijheidsstraf van zes maanden opgelegd kan worden. De doelgroep bestaat vooral uit gewelds- en/of vermogensdelinquenten (Stichting Verslavingsreclassering GGz Nederland. (2004). Doel van de TAD is "recidivevermindering bij en resocialisatie van de taakgestrafte"². Kennisvermeerdering over alcohol en inzicht verschaffen in de invloed van alcoholgebruik op het gedrag van het individu, spelen daarbij een belangrijke rol (Brouwer et al., 1998).

De ontwikkeling van de taakstraf alcoholdelinquentie is in 1998 geëvalueerd (Brouwer et al., 1998). Evaluatie van de TAD maakt duidelijk dat meer dan de helft van de deelnemende alcoholdelinquenten na de interventie aangaf het zelf belangrijk tot zeer belangrijk te achten

² Citaat uit "Evaluatie ontwikkelingsfase taakstraf alcoholdelinquentie" (1998), pp. 10.

om te minderen met alcoholgebruik. Van de deelnemers gaf 40% te kennen tot dit inzicht te zijn gekomen mede door deze opgelegde taakstraf. Een derde van de taakgestrafte alcoholdelinquenten gaf aan in de toekomst van plan te zijn te minderen met alcoholgebruik (Brouwer et al., 1998).

Uit deze procesevaluatie komt bovendien naar voren dat de meerderheid van de taakgestraften (twee derde) te kennen geeft dat zij mede door de kennis en ervaringen die zij tijdens TAD opgedaan hebben, beter in staat zijn om in de toekomst crimineel gedrag te voorkomen (Brouwer et al., 1998).

Samenvattend kan gesteld worden dat er relatief weinig bekend is over de effectiviteit van specifieke gedraginterventies gericht op alcoholdelinquentie. Daarentegen wordt in de literatuur wel benadrukt dat het bij de aanpak van alcoholdelinquentie van belang is dat erkend wordt dat niet slechts één maar meerdere factoren als oorzaak aangewezen moeten worden voor het ontstaan van alcoholgerelateerde delicten, te weten: individuele, maatschappelijk en omgevingsfactoren.

In het buitenland zijn een aantal specifieke interventies in het leven geroepen voor delinquenten die onder invloed van alcohol een delict hebben gepleegd, namelijk de zogenaamde RAPt, Low Intensity Alcohol Module (LIAM) en Treatment of Alcoholic Violent Men (TAVIM). Echter, over de effectiviteit van de specifieke programma's voor alcoholdelinquenten is nog weinig bekend, aangezien de meeste interventies momenteel nog geëvalueerd worden.

Ook Nederland heeft een specifiek gedragsinterventie voor alcoholdelinquenten, namelijk de zogenaamde Taakstraf Alcoholdelinquentie (TAD). Hoewel een effectiviteitstudie nog ontbreekt, is uit een procesevaluatie gebleken dat de meerderheid van de taakgestrafte alcoholdelinquenten van mening is dat zij mede dankzij de opgedane kennis en ervaring tijdens deze taakstraf beter in staat zal zijn om toekomstig delinquent gedrag te voorkomen.

Geraadpleegde literatuur

Abbey, A., Zawacki, T., Buck, P., Clinton, A., & McAuslan, P. (2001). Alcohol and sexual assault. *Alcohol Research and Health*, 25, 43-51.

Addiction Research Foundation (1994). *Drugs in Ontario*. Toronto: Addiction Research Foundation

Anderson P, Baumberg B. (2006). Alcohol in Europe: A public health perspective. *UK Institute of Alcohol Studies*.

Babor, T., Caetano, R., Casswell, S., Edwards, G., Giesbrecht, N., Graham, K., Grube, J., Gruenewald, P., Hill, L., Holder, H., Homel, R., Osterberg, E., Rehm, J., Room, R., & Rossow, I. (2003) *Alcohol: No Ordinary Commodity – Research and Public Policy*. Oxford and London: Oxford University Press.

Bieleman, B., Marsingh, F. & Meijer, G. (1998). *Aangeschoten wild. Onderzoek naar jongeren, alcohol, drugs en agressie tijdens het uitgaan*. Groningen: IntraVal.

Bradford, J., Greenberg, D. M., & Motayne, G. G. (1992). Substance abuse and criminal behavior. *Clinical Psychiatry*, 15, 605–622.

Brouwer, C., Siebenga, P.L., Broek, C.C. van den & Märker, M. (1998). *Evaluatie ontwikkelingsfase taakstraf alcoholdelinquentie*. GGZ Nederland.

Brouwers, R. (2007). *Impulsief gewelddadig gedrag*. Nijmegen: WLP. Proefschrift Universiteit van Tilburg.

Budd, T. (2003). Alcohol-Related Assault: Findings From the British Crime Survey. Home Office Online Report 35/03. London: Home Office Research.

Bye, E.K. (2007). Alcohol and violence: use of possible confounders in a time-series analysis. *Addiction*, Vol. 102 Issue 3, pp. 369-376.

Chermack, S. T., & Taylor, S. P. (1995). Alcohol and human physical aggression: Pharmacological versus expectancy effects. *Journal of Studies on Alcohol*, 56, 449-456.

Chick, J., Ritson, B., Connaughton, J. & Stewart, A. (1988). Advice versus extended treatment for alcoholism: A controlled study. *British Journal of Addiction*. 83, 159-170.

Choquet M, Menke H & Manfredi R. (1991). Interpersonal aggressive behaviour and alcohol consumption among young urban adolescents in France. *Alcohol* ;26(4):381–390.

Coccaro, E.F., et al. (1990). Fluoxetine treatment of compulsive aggression in DSM-III-R personality disorder patients. *Journal of Clinical Psychopharmacology* 10:373-375.

Collins, J.J. (Ed.) (1982) *Drinking and Crime: Perspectives on the Relationship Between Alcohol Consumption and Criminal Behaviour*, London: Tavistock.

- Collins, J. J., & Messerschmidt, P. M. (1993). Epidemiology of alcohol-related violence. *Alcohol Health Research World, 17*,93-100.
- Collins, J. J., & Schlenger, W. E. (1988). Acute and chronic effects of alcohol use on violence. *Journal of Studies on Alcohol, 49*, 516-521.
- Collins, J. J. (1986). The relationship of problem drinking to individual offending sequences. In A. Blumstein, J. Cohen, J. Roth, & C. Visher (Eds.), *Criminal careers and career criminals*, vol. 1. Washington, DC: National Academy Press.
- Cook, P.J., & Moore, M.J. Economic perspectives on reducing alcohol-related violence. In: Martin, S.E., ed. *Alcohol and Interpersonal Violence*. NIAAA Research Monograph No. 24. NIH Pub. No. 93-3496. Rockville, MD: NIAAA, 1993. pp. 193-212.
- Dabbs, J.M., Jr., et al. (1991) Salivary testosterone and cortisol among late adolescent male offenders. *Journal of Abnormal Child Psychology, 19(4)*:469-478.
- Elliott, D., Huizinga, D., & Menard, S. (1989). *Multiple problem youth*. New York: Springer Verlag.
- Fagan, J. (1990). Intoxication and aggression. In: M. Tonry & J.Q. Wilson (Eds.) *Drugs and Crime*. Chicago: University of Chicago Press.
- Fagan, J. (1993). Interactions among drugs, alcohol, and violence. *Health Affairs, 12*, 65–79.
- Fals-Stewart W, Leonard KE, Birchler GR.(2005). The occurrence of male-to-female intimate partner violence on days of men's drinking: the moderating effects of antisocial personality disorder. *Journal of Consulting and Clinical Psychology. 73*, 239-248.
- Felson, R. B., Burchfield, K. B & Teasdale, B. (2007). The impact of alcohol on different types of violent incidents. *Criminal Justice and Behavior*, August 1, 34: 1057 - 1068.
- Gorney, B. (1989). Domestic violence and chemical dependency: dual problems, dual interventions. *Journal of Psychoactive Drugs, 21(2)*, 229–238.
- Graham, K., & Homel, R. (1997). Creating safer bars. In M. Plant, E. Single, & T. Stockwell (Eds.), *Alcohol: Minimising the harm*. London, England: Free Association Press, pp. 171-192.
- Graham, K., and Wells S. (2001) 'The two worlds of aggression for men and women'. *Sex Roles, 45*: 595-622.
- Graham, K., Leonard, K.E., Room, R., Wild, T.C., Pihl, R.O. Bois, C., & Single, E. (1998). Current directions in research on understanding and preventing intoxicated aggression. *Addiction, 93*, 659-676.
- Graham, K., Osgood, D.W., Zibrowski, E., Purcell, J., Gliksman, L., Leonard, K., Parnanen, K., Saltz, R.F. & Toomey, T.L. (2004). The effect of the Safer Bars Programme on physical aggression in bars: Results of a randomized controlled trial. *Drug and Alcohol Review*, jrg. 23, nr. 1, pp. 31-41

- Gustafson, R. (1993). What do experimental paradigms tell us about alcohol-related aggressive responding? *Journal of Studies on Alcohol*, 11, 20-29.
- Higley, J.D., & Linnoila, M. (1997). A nonhuman primate model of excessive alcohol intake: Personality and neurobiological parallels of type I- and type II-like alcoholism. In: Galanter, M., ed. *Recent Developments in Alcoholism*. Vol. 13. New York: Plenum Press, pp. 192-219.
- Home Office Statistical Bulletin (2006). *Crime in England and Wales, 2005/06*.
- Homel, R., & Clark, J. (1994). The prediction and prevention of violence in pubs and clubs. *Crime Prevention Studies*, 3, 1-46.
- Homel, R., McIlwain, G. and Carvolth, R. (2001). Creating safer drinking environments. In N.Heather, T.J. Peters and T. Stockwell (eds), *International Handbook of Alcohol Dependence and Problems*. Chichester. United Kingdom, John Wiley and Sons. Pp. 721-740.
- Huizing, Y. (1998). *Uitgaan geweldig? Een verkennend onderzoek naar geweldpleging door jongeren tijdens het uitgaan in relatie tot gecombineerd alcohol- en drugsgebruik*. Amsterdam: Regiopolitie Amsterdam-Amstelland.
- Ireland, C.S., Thommeny, J.L. (1993). The crime cocktail: licensed premises, alcohol and street offences. *Drug and Alcohol Review*, Vol. 12 pp.143-50.
- Kantor, G.K., & Straus, M. A. (1987). "The 'Drunken Bum' Theory of Wife Beating." *Social Problems* 34:213-30.
- Karberg JC & James DJ (2005). *Substance dependence, abuse, and treatment of jail inmates, 2002*. Washington DC: US Dept of Justice, Bureau of Justice Statistics.
- Knaap L. M. van der, Weijters, G., Bogaerts, S. (2007) Criminogene problemen onder daders die in aanmerking komen voor gedragsinterventies. Den Haag: Ministerie van Justitie, Wetenschappelijk Onderzoek en Documentatiecentrum (WODC). WODC-cahier 2007-7
- Kunst, M.J.J., Schweizer, S & Van der Knaap, L.M. (2006). Factsheet: "Veelbelovende" programma's ter preventie van geweld. WODC/INTERVICT.
- Lang, A.R. and Sibrel, P.A. (1989) Psychological perspectives on alcohol consumption and interpersonal aggression. *Criminal Justice and Behaviour*, 16, 299-324
- Lehti, M. (2006). Some Aspects of Alcohol-related Homicides in Northern Europe. National Research Institute of Legal Policy.
- Lenke L.(1990). *Alcohol and Criminal Violence: Time Series Analysis in a Comparative Perspective*. Stockholm: Almqvist & Wiksell.
- Leonard, K. (1993). Drinking patterns and intoxication in marital violence: review, critique, and future directions for research. In S. E. Martin (Ed.), *Alcohol and interpersonal violence: fostering multidisciplinary perspectives* (pp. 253–280). Rockville, MD: US Department of Health and Human Services, Public Health Service, National Institutes of Health, National Institute on Alcohol Abuse and Alcoholism.

Leonard, K. E., Bromet, E. J., Parkinson, D. K., Day, N. L., & Ryan, C. M. (1985). Patterns of alcohol use and physically aggressive behavior in men. *Journal of Studies on Alcohol*, 46, 279-282.

Leonard, K. E., & Senchak, M. (1993). Alcohol and premarital aggression among newlywed couples. *Journal of Studies on Alcohol*, 11(Suppl.), 96-108.

Lewis, C.E., Cloninger, C.R. and Pais, J. (1983) Alcoholism, antisocial personality and drug use in a criminal population. *Alcohol and Alcoholism*, 18, (1), 53-60

Lünnemann, K. (2006) Werkstraffen onder de loep: Faal- en succesfactoren bij werkstraffen van meerderjarigen. *Proces*, 85, 2, 63-70.

Lünnemann, K., & Linse, I. (2006) Werkstraffen: Succes verzekerd? *Tijdschrift voor Veiligheid*, 5, 1, 67-69

Martin, S. E., & Bryant, K. (2001). Gender differences in the association of alcohol intoxication and illicit drug abuse among persons arrested for violent and property offenses. *Journal of Substance Abuse*, 13, 563-581.

Maguire, M., Nettleton, H., Rix, A., & Raybould, S. (2003). Home Office Research Study 265. Reducing alcohol-related violence and disorder: an evaluation of the 'TASC' project. Retrieved August 28, 2006, from <http://www.homeoffice.gov.uk/rds/pdfs2/hors265.pdf>

Matthews S & Richardson (2005). Findings from 2003 Offending, Crime and Justice Survey, A. Findings 261, Home Office.

McCord, J. (1984) Drunken drivers in longitudinal perspective. *Journal of Studies on Alcohol*, 45, (4), 316-320

Miczek, K. A., Weerts, E. M., & DeBold, J. F. (1993). Alcohol, aggression, and violence: biobehavioral determinants. In S. E. Martin (Ed.), *Alcohol and interpersonal violence: fostering multidisciplinary perspectives* (pp. 83-119). Rockville, MD: US Department of Health and Human Services, Public Health Service, National Institutes of Health, National Institute on Alcohol Abuse and Alcoholism.

Moeller, F.G. & Dougherty, D.M. (2001). Antisocial personality disorder, alcohol, and aggression. *Alcohol Research and Health*. 25:5-11.

Odero, W., & Ayuku, D. (2002). Violence and Alcohol: A Study of Injury Presentations to Emergency Departments in Eldoret, Kenya. *African Safety Promotion: A Journal of Injury and Violence Prevention*, 1. pp. 38-42

Oliemeulen, L., Vuijk, P., Rovers, B. & Eijnden, R. van den (2007). *Problematische alcoholgebruikers, druggebruikers en gokkers in het gevangeniswezen*. Rotterdam/Den Haag: IVO/ Ministerie van Justitie (WODC).

- Orpinas, P. (1999). Who is violent? Factors associated with aggressive behaviors in Latin America and Spain. *Revista Panamericana de Salud Pública/Pan American Journal of Public Health*, 5(4/5), 232-244.
- Pernanen, K. (1976). Alcohol and crimes of violence. In B. Kissen, & H. Begleiter (Eds.). *The biology of alcoholism: social aspects of alcoholism*. New York: Plenum.
- Pernanen, K. (1991). *Alcohol in human violence*. New York: Guilford Press.
- Pernanen, K., Cousineau, M., Brochu, S. & Sun, F. (2002). *Proportion of crimes associated with alcohol and other drugs in Canada*. Canadian Centre on Substance Abuse.
- Pihl, R. O., & Peterson, J. B. (1993). Alcohol/drug use and aggressive behavior. In S. Hodgins (Ed.), *Mental disorder and crime* (pp. 263–283). Newbury Park, CA: Sage.
- Programma Terugdringen Recidive; draaiboek samenwerking/ terugdringen recidive (2005). Den Haag: Dienst Justitiële Inrichtingen.
- Project MATCH Research Group (1997). Matching Alcohol Treatments to Client Heterogeneity: posttreatment drinking outcomes. *Journal of Studies on Alcoholism*, 58, 7–29.
- Reiss, A. J., & Roth, J. A. (1993). Alcohol, other psychoactive drugs and violence. In A. J. Reiss, & J. A. Roth (Eds.), *Understanding and preventing violence* (pp. 182–220). Washington, DC: National Academy Press.
- Robins, L.N. (1996). *Deviant Children Grown Up*. Baltimore: Williams & Wilkins.
- Roizen, J. (1993). Issues in the epidemiology of alcohol and violence. In S. E. Martin (Ed.), *Alcohol and interpersonal violence: fostering multidisciplinary perspectives* (pp. 1–36). Rockville, MD: US Department of Health and Human Services, Public Health Service, National Institutes of Health, National Institute on Alcohol Abuse and Alcoholism.
- Roizen, J. (1997). Epidemiological issues in alcohol-related violence. *Recent Developments in Alcoholism, Vol. 13: Alcoholism and Violence*. Mark Galanter (Ed.). New York: Plenum Press, 7-40.
- Rossow, I. (1996) Alcohol-related violence: the impact of drinking pattern and drinking context. *Addiction*. 91(11):1651-1661.
- Rossow, I. (2001) Alcohol and homicide: a cross-cultural comparison of the relationship in 14 European countries. *Addiction*.96:77-92.
- Roth, J. A. (1994). *Psychoactive substances and violence*. Washington, DC: National Institute of Justice, Office of Justice Programs.
- Salzman, C., et al. (1995). Effect of fluoxetine on anger in symptomatic volunteers with borderline personality disorder. *J Clin Psychopharm* 15: 23-19,.

- Sampson, R. J. (1987). Personal violence by strangers: An extension and test of the opportunity model of predatory victimization. *Journal of Criminal Law and Criminology*, 78, 327-356.
- Schuckit, M. A., & Russell, J. W. (1984). An evaluation of primary alcoholics with histories of violence. *Journal of Clinical Psychiatry*, 45, 3-6.
- Skog, O.J. & Bjørk E (1988). Alcohol and violent crime. An analysis of the 1931-82 trend in Norway. *Nord Tidsskr Kriminalvidenskab*; 88, pp. 1-23.
- Steen K, Hunskaar S (2004). Violence in an urban community from the perspective of an accident and emergency department: a two year prospective study. *Medical Science Monitor*; 10: CR75-79.
- Stichting Verslavingsreclassering GGz Nederland. (2004). *Interventies voor verslaafde justitiabelen*. Amersfoort.
- Substance Abuse and Mental Health Services Administration. (2003). *Results from the 2002 National Survey on Drug Use and Health: National findings* (NHSDA Series H-22, DHHS Publication No. SMA 03-3836). Rockville, MD: National Institutes of Health.
- Tryggvesson, K. (2004) The ambiguous excuse: attributing violence to intoxication—young Swedes about the excuse value of alcohol. *Contemporary Drug Problems*, 31:231-261
- UK Alcohol Treatment Trial (2005) Effectiveness of treatment for alcohol problems: findings of the randomised UK alcohol treatment trial (UKATT). *BMJ*, 331, 541-547.
- U.S. Department of Justice, Bureau of Justice Statistics (USDOJ, BJS). (1997). *Criminal victimization in the United States— 1994*. Washington, DC: Author.
- USDOJ, BJS. (1998). *Alcohol and crime: An analysis of national data on the prevalence of alcohol involvement in crime*. Washington, DC: Author.
- Virkkunen, M., Rawlings, R., Tokola, R., Poland, R.E, Guidotti, A, Nemoff, D, Bisette, G., Kalogeras, K., Karonen, SL, Linnoila, M. (1994). CSF biochemistries, glucose metabolism, and diurnal activity rhythms in alcoholic, violent offenders, fire setters, and healthy volunteers. *Arch of General Psychiatry* 51: 20-27
- Virkkunen, M., & Linnoila, M. (1996). Serotonin and glucose metabolism in impulsively violent alcoholic offenders. In: Stoff, D.M., & Cairns, R.B., eds. *Aggression and Violence*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum, pp. 87-100.
- Vogelvang, B.O., Van Burik, A., Van der Knaap, L.M., Wartna, B.S.J. (2003). *Prevalentie van criminogene factoren bij mannelijke gedetineerden in Nederland*. Den Haag: Adviesbureau Van Montfoort/WODC.
- Widom, C. S. (1993). Child abuse and alcohol use and abuse. In S. E. Martin (Ed.), *Alcohol and interpersonal violence: fostering multidisciplinary perspectives* (pp. 291-314). Rockville, MD: US Department of Health and Human Services, Public Health Service, National Institutes of Health, National Institute on Alcohol Abuse and Alcoholism.

Wells, S., & Graham, K. (1998). Aggression involving alcohol: Relationship to drinking patterns and social context. *Addiction*, 98, 33-42.

Welte, J. W., & Abel, E. L. (1989). Homicide: drinking by the victim. *Journal of Studies on Alcohol*, 50, 197-201.

Bijlage 2

**Secundaire analyses naar verschillen
tussen de doelgroep van de TAD
en de doelgroep van de Leefstijltraining**

Bijlage 2: Secundaire analyses naar verschillen tussen de doelgroep van de TAD en de doelgroep van de Leefstijltraining

In deze bijlage worden de resultaten van secundaire analyses op reeds bestaande datasets beschreven. In de hiernavolgende paragraaf worden alcoholdelinquenten die een taakstraf alcoholdelinquentie (TAD) opgelegd hebben gekregen, vergeleken met de doelgroep van de leefstijltraining, namelijk problematische alcoholgebruikers, druggebruikers en gokkers die een vrijheidsstraf opgelegd hebben gekregen. Doel hiervan is om te achterhalen in hoeverre de groep alcoholdelinquenten die een TAD opgelegd krijgt, verschilt van de groep problematische alcoholgebruikers, druggebruikers en gokkers met een vrijheidsstraf die in aanmerking komt voor de leefstijltraining.³ Het doel van deze vergelijking is om meer inzicht te krijgen in overeenkomsten en verschillen tussen deze twee groepen met als uiteindelijke doel meer gefundeerde uitspraken te kunnen doen over de vraag of de huidige doelgroep van de TAD gebaat zou zijn bij het volgen van de leefstijltraining in plaats van de taakstraf alcoholdelinquenten.

2.1 Methode

Om nader inzicht te krijgen in verschillen en overeenkomsten tussen de groep alcoholdelinquenten die een TAD opgelegd hebben gekregen en de doelgroep van de leefstijltraining, namelijk problematische drinkers, druggebruikers en gokkers die een vrijheidsstraf opgelegd hebben gekregen, zijn secundaire analyses uitgevoerd op twee reeds bestaande datasets, te weten:

- een dataset welke bestaat uit gegevens uit het zogenaamde ClientVolgSysteem (CVS) en de RiSc (Recidive Inschattingen Schalen). Deze dataset geeft inzicht in de kenmerken van delinquenten die een taakstraf Alcoholdelinquentie (TAD) opgelegd hebben gekregen (en vooral over de mate van het recidiverisico)
- een dataset van een representatief onderzoek onder gedetineerden (verblijvend in 8 Huizen van Bewaring) dat inzicht geeft in kenmerken van problematische drinkers, druggebruikers en gokkers onder Nederlandse gedetineerden.

Onderzoeksgroep taakgestraften

De eerst genoemde dataset bestaat uit zogenaamde RiSc gegevens, welke aangevuld zijn met gegevens uit het ClientVolgsysteem (CVS). RiSc is een diagnostisch instrument dat door de verslavingsreclassering gebruikt wordt om de kans op toekomstige recidive te bepalen. Om deze recidivekans in te schatten, wordt in kaart gebracht of en in welke mate de taakgestrafte scoort op bepaalde leefgebieden, zoals op het gebied van alcoholgebruik, delictgeschiedenis, huisvesting, opleiding, inkomen en relaties. Deze dataset omvat gegevens van in totaal 1029 alcoholdelinquenten die een taakstraf Alcoholdelinquentie (TAD) opgelegd hebben gekregen (ook wel cliënten genoemd).

Nadere verkenning van deze dataset wees echter uit dat sommige cliëntgegevens die voor dit onderzoek van belang zijn, ontbraken of niet ingevuld waren. Dat er relatief veel missende

³ De Leefstijltraining is een groepsgerichte interventie voor verslaafde justitiabelen die problematisch middelengebruik (middelen in algemene zin) en/of gokgedrag vertonen. In dit onderzoek wordt ingegaan om de leefstijltraining die zowel intramuraal als extramuraal kan plaatsvinden. Met intramuraal wordt bedoeld tijdens het verplichte verblijf in een penitentiaire inrichting (Stichting Verslavingsreclassering, 2006).

data in de dataset aanwezig zijn, is te wijten aan het feit dat de RISC pas vanaf januari 2004 is ingevoerd. Om die reden is besloten om slechts de data van die cliënten in de analyses te betrekken waarvan op zijn minst de schaal van het alcoholgebruik volledig ingevuld is. De omvang van de onderzoeksgroep die onder invloed van alcohol een delict heeft gepleegd en om die reden de Taakstraf Alcoholdelinquentie opgelegd heeft gekregen, is daardoor gereduceerd tot 171 cliënten. Bespreking van deze resultaten heeft dus betrekking op 171 taakgestrafte alcoholdelinquenten.

Onderzoeksgroep gedetineerden

Deze dataset is vervolgens vergeleken met de onderzoekgegevens van het IVO welke verzameld zijn in het kader van het onderzoek "Problematische alcoholgebruikers, drugsgebruikers en gokkers in het gevangeniswezen" (Oliemeulen et al., 2007). Deze data zijn verzameld in acht Huizen van Bewaring in de periode november 2006 tot en met februari 2007. De totale onderzoeksgroep bestaat uit 637 gedetineerden die al dan niet problematisch middelen gebruiken of problematisch gokken. Deze 637 gedetineerden vormen een goede afspiegeling van de totale groep gedetineerden in Nederlandse Huizen van Bewaring.

2.2 Resultaten

In deze paragraaf wordt een beschrijving gegeven van de groep taakgestrafte alcoholdelinquenten (in het vervolg 'taakgestrafte' genoemd) en de groep gedetineerden met een vrijheidsstraf waarbij voorafgaande aan detentie sprake was van problematisch alcohol- en/of druggebruik en/of problematisch gokken (in het vervolg 'vrijheidsgestrafte' of 'gedetineerden' genoemd), van elkaar verschillen. Indien mogelijk zullen deze twee groepen op kenmerken ook met elkaar vergeleken worden. Helaas is vergelijking alleen mogelijk op de kenmerken: geslacht, leeftijd en zwaarste delict.

2.2.1 Aard en omvang doelgroep leefstijltraining (vrijheidsgestrafte)

Bij 60% van de gedetineerden in HvB's (N=635) blijkt sprake te zijn van problematisch gebruik van alcohol, harddrugs⁴, cannabis⁵ en/of gokken⁶. Daarbij is opvallend dat van de problematische middelengebruikers en gokkers 47% een probleem ervaart met één middel, 27% een probleem met twee middelen en 26% een probleem met drie of meer middelen (waaronder ook gokken). De probleemgebruikers die met twee middelen problemen ervaren, hebben overwegend problemen met de combinatie cannabis en harddrugs, cannabis en alcohol of alcohol en harddrugs. Van de gedetineerden die problemen ervaren met drie middelen heeft de meerderheid een probleem met de combinatie harddrugs, cannabis en alcohol.

⁴ Problematisch harddruggebruik is gemeten aan de hand van de systematiek van de Screening Psychiatrie en Verslaving in de maatschappelijke opvang (Van Rooy et al., 2007). Daarbij geldt als criteria dat op minstens vijf dagen per week sprake is van harddruggebruik. Onder harddruggebruik wordt de volgende middelen verstaan: opiaten, cocaïne, stimulantia, XTC en sedativa (Oliemeulen et al., 2007).

⁵ Problematisch cannabisgebruik is gemeten aan de hand van het instrument 'Cannabis Abuse Screening Test (CAST; Beck et al., 2004). Problematisch cannabisgebruik is vastgesteld bij een gemiddeld of groot risico op cannabismisbruik (Oliemeulen et al., 2007).

⁶ Van problematisch gokken is sprake wanneer een bepaalde somscore behaald wordt op het instrument South Oaks Gambling Screen (SOGS; Lesieur et al., 1987).

Van de totale groep ondervraagde gedetineerden blijkt 30% een probleemdrinker⁷ te zijn. Dit komt neer op 178 respondenten die geclassificeerd zijn als probleemdrinker. Daarnaast komt bij 31,8% van de gedetineerden excessief te drinken⁸ en 40,8% van de gedetineerden blijkt een bingedrinker⁹ te zijn. Van de onderzoeksgroep is 38% een problematisch druggebruiker (bestaande uit problematisch harddruggebruik en/ of een hoog risico op problematisch cannabisgebruik), en bij 6% van problematisch gokken. Van de gedetineerden heeft 24% een probleem met het gebruik van harddrugs, waarbij het gebruik van cocaïne (19%), sedativa (15%) en opiaten (12%) het meest voorkomt.

2.2.2 Beschrijving doelgroep TAD (taakgestraften)

Over de taakgestrafte alcoholdelinquenten kunnen geen uitspraken gedaan worden met betrekking tot de omvang van het percentage probleemdrinkers, excessieve drinkers of bingedrinkers, en evenmin over het gebruik van cannabis, harddrugs en over gokken, aangezien degelijke gegevens niet in de dataset zijn opgenomen. Op dit gebied is het dan ook niet mogelijk om de gedetineerdenpopulatie te vergelijken met de populatie die een taakstraf opgelegd heeft gekregen.

Echter, er kunnen wel uitspraken worden gedaan over de mate waarin het alcoholgebruik van de taakgestraften een risico vormt voor de kans op recidive (zogenaamde criminogene factoren¹⁰). Zo wordt duidelijk dat bij een grote meerheid van de taakgestrafte alcoholdelinquenten (82,5%) de aanwezigheid van criminogene factoren op het gebied van alcoholgebruik hoog is. Concreet betekent dit dat bij de meeste taakgestraften de score op het leefgebied alcoholgebruik dusdanig hoog is, dan door het alcoholgebruik de kans op recidive in sterke mate toeneemt. Bij 15,8% van de taakgestraften is vastgesteld dat criminogene factoren op het leefgebied van alcoholgebruik aanwezig zijn, maar dusdanig dat het een middelbaar risico vormt voor de kans op recidive. Dit houdt in dat het alcoholgebruik de kans op recidive in enige mate beïnvloedt. Bij 1,8% van de taakgestraften vormt het alcoholgebruik zo'n laag risico dat gesteld kan worden dat er op het leefgebied van alcoholgebruik géén criminogene factor aanwezig is.

2.2.3 Geslacht

De groep taakgestrafte alcoholdelinquenten is significant vaker van het mannelijke geslacht dan de groep vrijheidsgestraften die problemen heeft met minstens één middel ($p < .01$). Onder de taakgestrafte alcoholdelinquenten is 96,5% van het mannelijke geslacht, en onder problematische gebruikers of gokkers met een vrijheidsstraf is 89,5% van het mannelijk geslacht.

2.2.4 Leeftijd

De groep alcoholdelinquenten die een taakstraf opgelegd heeft gekregen, lijkt in eerste instantie jonger te zijn in vergelijking met de groep problematische gebruikers of gokkers met een vrijheidsstraf, echter dit blijkt niet significant te zijn (t-test, $p = .298$). De gemiddelde leeftijd

⁷ De diagnose 'probleemdrinker' werd in het onderzoek van Oliemeulen et al. (2007) vastgesteld wanneer gedetineerden minstens een bepaalde score hadden op de schaal probleemdrinken van Candel (2001) én wanneer voldaan werd aan de criteria voor excessief drinken óf voor bingedrinken.

⁸ Excessief drinken is gemiddeld minstens 14 glazen alcohol per week voor vrouwen, en minstens 21 glazen per week voor mannen (Oliemeulen et al., 2007).

⁹ Bingedrinken betekent minstens één keer in de week minstens vier glazen alcohol voor vrouwen, en minstens zes glazen in de week voor mannen (Oliemeulen et al., 2007).

¹⁰ "Criminogene factoren zijn factoren in het leven van de delinquent die herhaling van het delictgedrag voorspellen." Citaat uit de Handleiding RISc versie 1.0, pp. 10.

van de taakgestraften bedraagt 30,92, terwijl de groep problematische gebruikers of gokkers met een vrijheidsstraf een gemiddelde leeftijd heeft van 32,06.

De meerderheid van de groep vrijheidsgestraften die met minstens een middel problemen heeft blijkt in de leeftijdscategorie 25 tot en met 44 jaar te vallen (55,6%), terwijl er relatief weinig problematische gebruikers of gokkers met een vrijheidsstraf vallen in de leeftijdscategorie 18 tot en met 24 jaar (30,4%), en in de leeftijdscategorie 45 tot en met 64 jaar (13,6%) (Tabel 2). Zoals we al eerder zagen is de groep taakgestraften relatief wat jonger (niet significant): een relatief groter deel van de taakgestrafte alcoholdelinquenten (44%) valt namelijk in de leeftijdscategorie 18 tot en met 24 jaar, gevolgd door de groep taakgestrafte alcoholdelinquenten die in de leeftijdscategorie 25 tot en met 44 jaar vallen (37,7%). Maar net als bij de probleemdrinkers is de minderheid van de taakgestraften 45 jaar of ouder (18,2%).

Tabel 2: Leeftijdsopbouw vrijheidsgestraften en taakgestraften

		Problematische gebruikers en gokkers (%) (n=381)	Taakgestraften (%) (n=159)
Leeftijdscategorie	18 - 24	30,4	44,0
	25 - 44	55,6	37,7
	45 - 64	13,6	17,6
	>64	0,3	0,6

2.2.5 Etniciteit

Aangezien gegevens over de etniciteit van de taakgestraften ontbreken, kan geen vergelijking tussen de twee groepen gemaakt worden. Binnen de groep problematische gebruikers of gokkers met een vrijheidsstraf (N=380) zijn autochtone gedetineerden oververtegenwoordigd (65,8%).

2.2.6 Opleiding

Opleidingsgegevens van taakgestraften ontbreken, en kunnen om die reden eveneens niet worden vergeleken met de groep problematische gebruikers of gokkers met een vrijheidsstraf. Het overgrote deel van de problematische gebruikers of gokkers is middelbaar¹¹ opgeleid (61,1%), bijna een derde is laag opgeleid (30,8%), terwijl een minderheid geen opleiding genoten heeft (4,2%) of hoog¹² is opgeleid (3,9%).

2.2.7 Burgerlijke staat

Vergelijking tussen de twee groepen ten aanzien van burgerlijke staat is niet mogelijk, aangezien deze gegevens ontbreken voor taakgestraften. Meer dan de helft (67,7%) van de problematische gebruikers of gokkers met een vrijheidsstraf is ongehuwd. Van 20,7% van de problematische gebruikers of gokkers is de burgerlijke staat onbekend.

¹¹ Definitie middelbaar opgeleid: LTS, MAVO, MBO, HAVO of VWO

¹² Definitie hoog opgeleid: HBO of WO

Delictgegevens

2.2.8 Zwaarste delict

Het delictgedrag van problematische gebruikers of gokkers met een vrijheidsstraf en alcoholdelinquenten met een taakstraf kan wel met elkaar vergeleken worden. Opmerkelijk is dat de soort straf die delinquenten opgelegd kregen (taakstraf of vrijheidsstraf) een duidelijke samenhang vertoont met het zwaarste delict waarvan delinquenten verdacht worden of veroordeeld zijn ($p < .001$). Daarbij valt op dat taakgestrafte alcoholdelinquenten meer mishandeling plegen dan problematische gebruikers of gokkers met een vrijheidsstraf (33,9% van de taakgestraften tegenover 7,6% van de vrijheidsgestraften) en daarnaast vaker dader zijn bij een gezamenlijke openlijke geweldpleging (8,2% van de taakgestraften versus 1,8% van de vrijheidsgestraften (Figuur 1 en 2). Een kanttekening die hierbij geplaatst moet worden is dat van 22,2% van de taakgestraften de delictgegevens ontbreken.

Problematische gebruikers of gokkers die een vrijheidsstraf opgelegd hebben gekregen, zijn in vergelijking met taakgestrafte alcoholdelinquenten vaker verdacht van (of veroordeeld voor) overtreding van de opiumwet (15,7% tegenover 0,6% van de taakgestraften), gekwalificeerde diefstal (15,2% tegenover 4,7% van de taakgestraften), diefstal met geweld (12,3% tegenover 5,8% van de taakgestraften), eenvoudige diefstal (12,1% tegenover 0,6% van de taakgestraften), moord of doodslag (10,5% tegenover 4,7% van de taakgestraften) (Figuur 1).

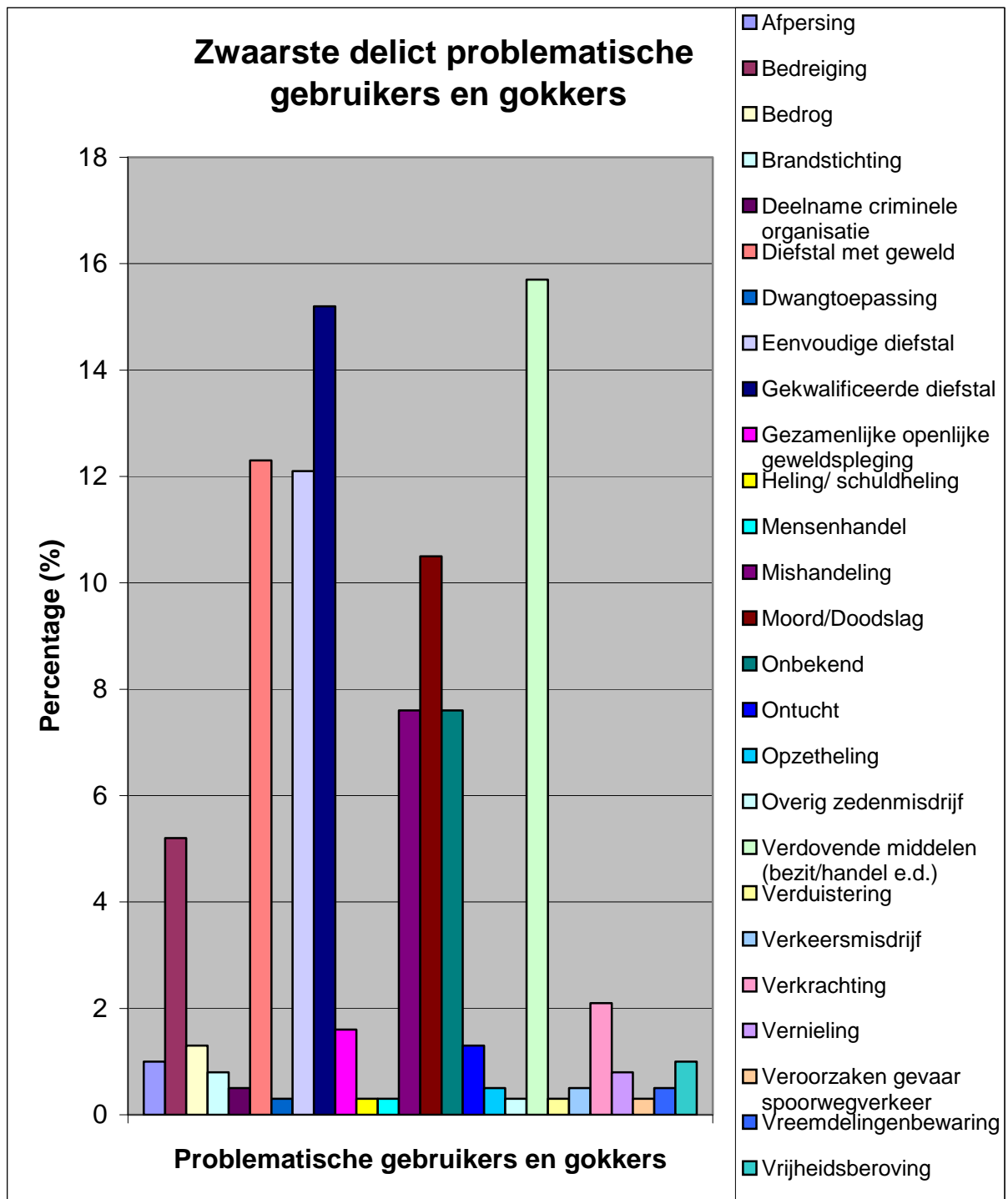
2.2.9 Aantal strafbare feiten

Het totale aantal strafbare feiten bekend bij de politie van problematische gebruikers/ gokkers met een vrijheidsstraf en taakgestrafte alcoholdelinquenten kan helaas niet vergeleken worden, omdat deze gegevens voor de taakgestraften ontbreken. Van vrijheidsgestrafte problematische gebruikers en gokkers zijn gemiddeld 31,36 delicten bekend bij de politie.

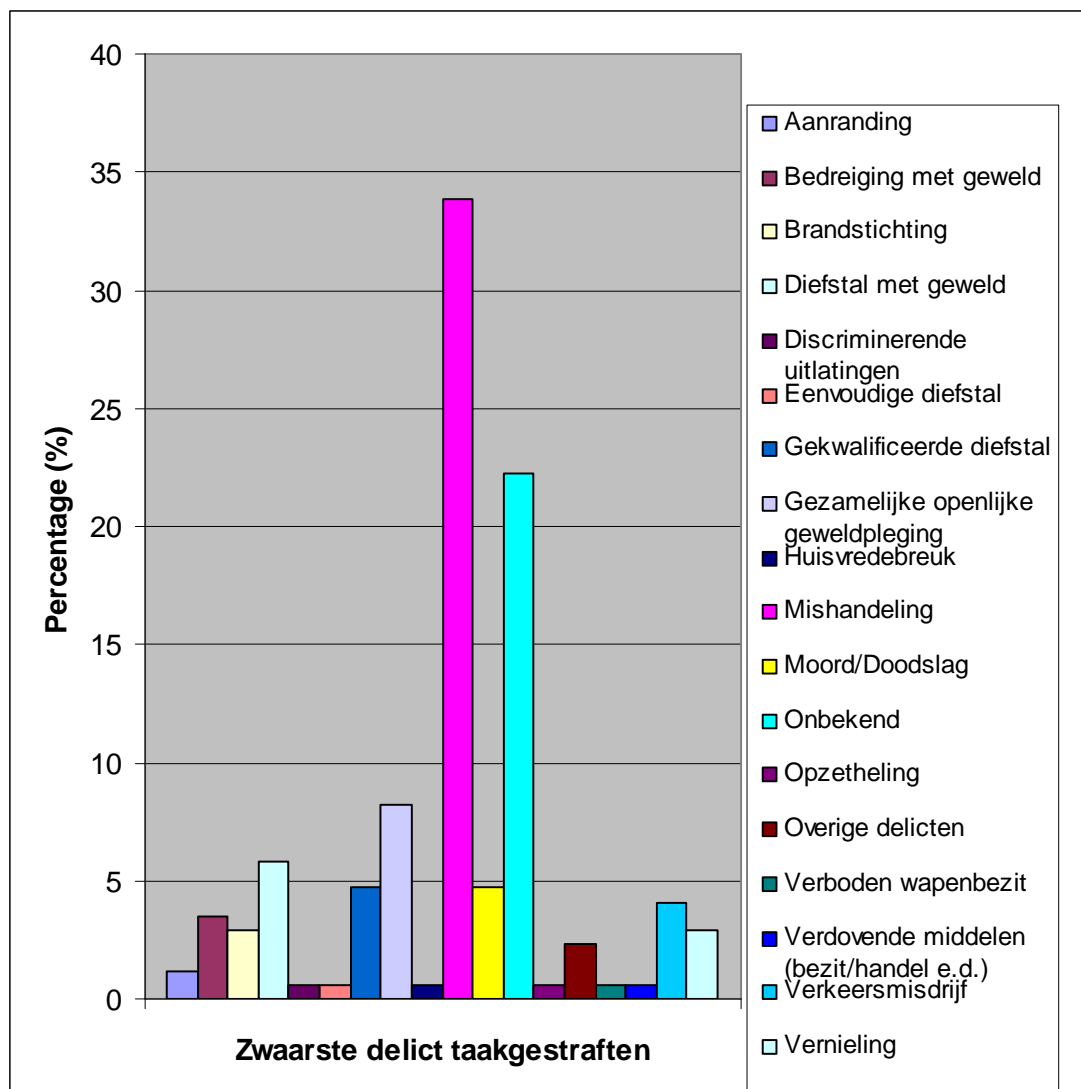
2.2.10 Criminele carrière of recidive

Gegevens over de criminele carrière van taakgestraften (het aantal jaren dat tussen het eerste en laatste delict zit) zijn niet bekend. Wel is het mogelijk om de criminele carrière van problematische gebruikers en gokkers onder vrijheidsgestraften te beschrijven. Binnen deze groep bedraagt de lengte van de criminele carrière, - het aantal jaren tussen het eerste en het laatste delict -, gemiddeld namelijk 11,26 jaren.

Figuur 1: Zwaarste delict problematische gebruikers of gokkers met een vrijheidsstraf

Figuur 2: Zwaarste delict taakgestraften

2.3 Conclusie

Uit de analyses is gebleken dat de groep taakgestrafte alcoholdelinquenten (doelgroep TAD) op sommige kenmerken verschilt van de groep problematische drinkers, druggebruikers en gokkers met een vrijheidsstraf (doelgroep Leefstijltraining). Als eerste dient opgemerkt te worden dat zowel de groep taakgestraften als de groep vrijheidsgestraften oververtegenwoordigd wordt door mannen. De groep taakgestraften blijkt daarbij echter uit relatief meer mannen te bestaan dan de groep probleemdrinkers, druggebruikers en gokkers met een vrijheidsstraf. Taakgestraften lijken daarnaast iets jonger te zijn dan de groep problematische gebruikers en/of gokkers met een vrijheidsstraf, maar hierbij gaat het niet om een overtuigend verschil in leeftijd. Belangrijk is echter vooral het verschil in delictgedrag. De groep problematische gebruikers en/of gokkers met een vrijheidsstraf pleegt andere soorten

delicten dan de groep taakgestrafte alcoholdelinquenten. Opvallend is dat het zwaarste delict bij de groep taakgestrafte alcoholdelinquenten vaak mishandeling en gezamenlijke openlijke geweldpleging betrof, terwijl de groep problematische gebruikers en/of gokkers met een vrijheidsstraf relatief vaak verdacht was van (of veroordeeld voor) overtreding van de opiumwet, gekwalificeerde diefstal, diefstal met geweld, eenvoudige diefstal, moord of doodslag. Hieruit blijkt dat het zwaarste delict bij de taakgestrafte alcoholdelinquenten in verreweg de meeste gevallen een geweldsdelict betreft, terwijl het zwaarste delict bij vrijheidsgestrafte probleemgebruikers vaak een vermogensdelict betreft (of een geweldsdelict met dodelijke afloop). Deze delictgegevens maken duidelijk de doelgroep van de taakstraf alcoholdelinquentie (TAD) qua delicttype sterk verschilt van de doelgroep van de leefstijltraining. Helaas was het niet mogelijk om de twee groepen te vergelijken ten aanzien van het aantal strafbare feiten en de duur van de criminele carrière. Alhoewel de indruk bestaat dat het bij de taakgestrafte alcoholdelinquenten relatief vaker om 'first offenders' gaat, kan dit dus niet binnen dit vergelijkende onderzoek vastgesteld worden.

Referenties

Beck, F., Legleye, S., Karila, L., Reynaud, M., Spilka, S., Vicente, J. e.a. (2006) Screening problematic cannabis use in epidemiological research and in general population : tools, validation and references, Rapport OFDT, to be published.

Candel M.J.J.M. (2001). Meten van probleemgedrag ten aanzien van alcoholconsumptie. Rapportage van de schaalanalyse. Maastricht:UM, Methodologie en Statistiek.

Lesieur, H. R., & Blume, S. B. (1987) The South Oaks Gambling Screen (SOGS): A new instrument for the identification of pathological gamblers. *American Journal of Psychiatry*, 144, 1184-1188.

Stichting Verslavingsreclassering (2006). Module Leefstijltraining voor justitiabelen. 10-groepsmodel. Deel A Theoretische en managementhandleiding. Versie augustus 2006.

Van Rooij T, Mulder N, Wits E, Van der Poel A, & Van de Mheen D (2007). Sceeningsinstrument "Verslaving en Psychiatrie" voor de maatschappelijke opvang. Rotterdam, IVO.

Bijlage 3

Vergelijkende analyses deelnemers TAD en deelnemers Leefstijltraining op basis van RISC- dossiers

Bijlage 3: Vergelijkende analyses deelnemers TAD en deelnemers leefstijltraining op basis van RISC-dossiers

In deze bijlage wordt beschreven in hoeverre deelnemers aan de TAD verschillen van deelnemers aan de leefstijltraining op basis van informatie die bekend is uit de individuele RISC-dossiers van deelnemers aan deze twee gedragsinterventies.

3.1 Methode

De steekproef van dit onderdeel van het onderzoek bestaat uit 33 delinquenten die of aan de TAD of aan de leefstijltraining hebben deelgenomen. Van deze 33 delinquenten hebben 16 delinquenten een leefstijltraining als interventie opgelegd gekregen en 17 delinquenten hebben de taakstraf alcoholdelinquentie (TAD) opgelegd gekregen. Op basis van gegevens verzameld met de RISC is nagegaan in hoeverre deze twee groepen onderling van elkaar verschillen. Hiertoe zijn de gegevens uit de RISC-dossiers van deze delinquenten ingevoerd in SPSS. Vervolgens zijn verschillen tussen de twee groepen statistisch getoetst, met behulp van Chi-kwadraat toetsen (bij percentages) en T-toetsen (bij gemiddelden). Vanwege het kleine aantal respondenten per groep is met een betrouwbaarheidsinterval van .90% gewerkt: dit betekent dat uitspraken over verschillen tussen de twee groepen met een zekerheid van 90% gedaan kunnen worden. Daarbij dient de kanttekening te worden geplaatst dat, gezien de kleine aantallen, enige voorzichtigheid geboden is bij het generaliseren van de hier gevonden resultaten naar de totale populatie van deelnemers aan de leefstijltraining en deelnemers aan de TAD.

3.2 Resultaten

3.2.1 Leeftijd

In vergelijking tot de groep die de leefstijltraining heeft gevolgd, lijken diegenen die een TAD opgelegd hebben gekregen op het moment dat de RISC werd afgenomen, gemiddeld iets jonger te zijn (33,5 jaar tegenover 28 jaar). Echter, het verschil tussen deze groepen is niet statistisch significant. Daarbij dient echter de kanttekening te worden geplaatst dat bij de helft van de TAD-deelnemers de gegevens met betrekking tot leeftijd ontbreken/ geblindeerd zijn.

3.2.2 Opleiding

Op het eerste gezicht lijken deelnemers aan de TAD lager opgeleid te zijn dan deelnemers aan de leefstijltraining (79% van de TAD-deelnemers is (zeer) laag opgeleid tegenover 64% van de deelnemers aan de leefstijltraining), maar het verschil tussen de groepen is niet significant.

3.2.3 Werksituatie

Er bestaat een significante samenhang tussen de opgelegde interventie (TAD of leefstijltraining) en de huidige werksituatie ($p < .01$). Vrijwel alle deelnemers aan de leefstijltraining (93%) blijken werkloos te zijn of niet beschikbaar te zijn voor werk, terwijl een kwart van degenen die een TAD opgelegd hebben gekregen tot deze groep behoort. De overige 75% van de TAD-deelnemers heeft een betaalde baan (50%) of heeft onregelmatig werk of is werkzoekend (25%) (tabel 1.1).

Tabel 1.1 Werksituatie

	Deelnemers leefstijltraining*	Deelnemers TAD
Werkloos	93%	25%
Betaalde baan	7%	50%
Onregelmatig werk of werkzoekend	0%	25%

*2 missings

3.2.4 Inkomen

Daarnaast bestaat er een duidelijke significante samenhang tussen de soort interventie en inkomen. Deelnemers aan de leefstijltraining zijn veel vaker financieel (grotendeels of volledig) afhankelijk van anderen dan deelnemers aan de TAD (respectievelijk 64% tegenover 13%) ($p < .01$) (tabel 1.2). Ook lijken deelnemers aan de leefstijltraining vaker financiële problemen te hebben ($p < .1$). Van deelnemers aan de leefstijltraining heeft 64% serieuze financiële schulden, tegenover 31% van de deelnemers aan de TAD (tabel 1.3).

Tabel 1.2 Inkomenssituatie

	Deelnemers leefstijltraining*	Deelnemers TAD'
Eigen inkomen	36%	88%
Geen eigen inkomen	64%	13%

' Door afronding tellen percentages niet op tot exact 100%

*2 missings

Tabel 1.3 Schulden

	Deelnemers leefstijltraining*	Deelnemers TAD
Financiële schulden	64%	31%
Geen financiële schulden	36%	69%

*2 missings

Daarnaast valt op dat er een significante samenhang bestaat tussen de interventie en het al dan niet hebben van een gokverslaving of een andere verslaving waardoor er geen geld over is voor dagelijkse levensbehoeften ($p < .01$). Anders dan bij de deelnemers aan de TAD, blijkt bij deelnemers aan de leefstijltraining nogal eens sprake te zijn van een gokverslaving of ander verslavingsgedrag waardoor geen geld meer overblijft voor de dagelijkse levensbehoeften. Dit is het geval bij 86% van de deelnemers aan de leefstijltraining tegenover 19% van de deelnemers aan de TAD (tabel 1.4).

Tabel 1.4 Geen geld vanwege (gok)verslaving

	Deelnemers leefstijltraining*	Deelnemers TAD
(Gok)verslaving waardoor er geen geld meer overblijft	86%	19%
Geen sprake van (gok)verslaving waardoor geen geld meer overblijft	14%	81%

*2 missings

3.2.5 Huisvesting

Ook zijn er duidelijke verschillen tussen de twee groepen op het gebied van de huisvestings situatie ($p < .01$). De deelnemers aan de leefstijltraining zijn in het verleden veel vaker dakloos geweest dan de deelnemers aan de TAD (79% bij de leefstijltraining en 19% bij de TAD) (tabel 1.5). Daarnaast is opvallend dat de deelnemers aan de leefstijltraining significant vaker dan de deelnemers aan de TAD in een woonomgeving verblijven die vermoedelijk bijdraagt aan het delictgedrag ($p < .01$) (88% van de deelnemers aan de leefstijltraining versus 15% van de deelnemers aan de TAD) (tabel 1.6).

Tabel 1.5 Dakloosheid in verleden

	Deelnemers leefstijltraining*	Deelnemers TAD
Dakloos in verleden	79%	19%
Niet dakloos in verleden	21%	81%

*2 missings

Tabel 1.6 Woonomgeving bevordert crimineel gedrag

	Deelnemers leefstijltraining*'	Deelnemers TAD**
Woonomgeving bevordert crimineel gedrag	88%	15%
Woonomgeving bevordert geen crimineel gedrag	13%	85%

' Door afronding tellen percentages niet op tot exact 100%

* 8 missings

**3 missings

3.2.6 Weerbaarheid: vaardigheden en persoonlijkheidskenmerken

Er is een significant verschil tussen de twee groepen op het gebied van sociale vaardigheden: deelnemers aan de leefstijltraining hebben in vergelijking met TAD-deelnemers vaker enige tot grote problemen met hun sociale vaardigheden ($p < .05$) (72% van de deelnemers aan de leefstijltraining versus 31% van de TAD-deelnemers) (tabel 2.1). Ook zijn er significante verschillen als het gaat om vaardigheden ten aanzien van het hanteren van problemen ($p < .05$). Zo blijken de deelnemers aan de leefstijltraining significant vaker (enige of veel) moeite te hebben met het hanteren van problemen dan TAD-deelnemers (respectievelijk 93% tegenover 50%) (tabel 2.2).

Tabel 2.1 Sociale vaardigheden

	Deelnemers leefstijltraining**	Deelnemers TAD
Problemen met sociale vaardigheden	72%	31%
Geen problemen met sociale vaardigheden	69%	29%

ⁱ Door afronding tellen percentages niet op tot exact 100%

* 2 missings

Tabel 2.2 Probleemhantering

	Deelnemers leefstijltraining*	Deelnemers TAD
Moeite met hanteren van problemen	93%	50%
Geen moeite met hanteren van problemen	7%	50%

* 2 missings

Er zijn aanwijzingen dat deelnemers aan de leefstijltraining vaker (enige tot grote) moeite hebben om zich emotioneel staande te houden dan de deelnemers aan de TAD (respectievelijk 86% en 50%) ($p < .1$) (tabel 2.3). Daarnaast lijken deelnemers aan de leefstijltraining ook vaker een negatief zelfbeeld te hebben dan de TAD-deelnemers (respectievelijk 79% en 38%) ($p < .1$) (tabel 2.4). Er lijken geen verschillen te zijn in de ernst van psychische problemen.

Tabel 2.3 Emotioneel staande houden

	Deelnemers leefstijltraining*	Deelnemers TAD
Moeite zich emotioneel staande te houden	86%	50%
Geen moeite zich emotioneel staande te houden	14%	50%

* 2 missings

Tabel 2.4 Negatief zelfbeeld

	Deelnemers leefstijltraining*	Deelnemers TAD'
Negatief zelfbeeld	79%	38%
Geen negatief zelfbeeld	21%	63%

ⁱ Door afronding tellen percentages niet op tot exact 100%

* 2 missings

Wat betreft de mate van impulsiviteit, dominant gedrag, het verliezen van zelfbeheersing, zelfdestructief gedrag, mate van probleembesef, of doelgericht zijn, lijken er geen duidelijke verschillen te bestaan tussen de twee groepen.

3.2.7 Relationele aspecten

De twee groepen verschillen niet van elkaar in het al dan niet hebben van een problematische jeugd. Wel zijn er significante verschillen tussen beide groepen met betrekking tot problemen in huidige partner-, gezins- en/of familierelaties ($p < .05$). Bij deelnemers aan de leefstijltraining is er vaker sprake van problemen in huidige partner-, gezins- en/of familierelaties dan bij de TAD-deelnemers (93% versus 56%) (tabel 3.1).

Verder zijn er geen significante verschillen gevonden tussen beide groepen als het gaat om het al dan niet hebben van partner-, gezins- en/of familierelaties met een crimineel verleden. Deelnemers aan de leefstijltraining hebben significant vaker verkeerde vrienden of kennissen dan de TAD-deelnemers (respectievelijk 93% en 50%) ($p < .05$) (tabel 3.2). Daarbij valt op dat de mate waarin de delinquent zich negatief laat beïnvloeden door vrienden en kennissen, niet significant verschilt tussen beide groepen.

Tabel 3.1 Huidige partner-, gezins- en/of familierelaties

	Deelnemers leefstijltraining*	Deelnemers TAD
Problemen met huidige partner-, gezins- en/of familierelaties	93%	56%
Geen problemen met huidige partner-, gezins- en/of familierelaties	7%	44%

* 2 missings

Tabel 3.2 Verkeerde vrienden of kennissen

	Deelnemers leefstijltraining*	Deelnemers TAD
Verkeerde vrienden of kennissen	93%	50%
Geen verkeerde vrienden of kennissen	7%	50%

* 2 missings

Delictgegevens

3.2.8 Huidig delict: delictsoort

Deelnemers aan de leefstijltraining en aan de TAD verschillen van elkaar ten aanzien van het soort delict waarvan delinquenten verdacht worden of veroordeeld zijn ($p < .05$). Daarbij valt op dat deelnemers aan de leefstijltraining, in vergelijking met de TAD-deelnemers, vaker verdacht worden van/ veroordeeld zijn voor diefstal (63% van de deelnemers aan de leefstijltraining tegenover 19% van de TAD-deelnemers), gevolgd door diefstal met geweld (13% versus 0%). Zo'n 6% van de deelnemers aan de leefstijltraining is veroordeeld vanwege vernieling, bezit of handel in harddrugs, of vanwege het niet voldoen aan een vordering of bevel, terwijl deze delicten volledig afwezig zijn bij de TAD-deelnemers. Daarentegen blijkt de TAD-groep, in vergelijking met de leefstijltraininggroep, vaker verdacht of veroordeeld te zijn voor doodslag en openlijke geweldpleging (19% van de TAD-deelnemers tegenover 0% van de deelnemers aan de leefstijltraining), gevolgd door mishandeling of bedreiging met geweld (13% van de TAD-deelnemers tegenover 0% van de deelnemers aan de leefstijltraining), en 6% van de TAD-deelnemers heeft opzettelijk brandstichting, of zware mishandeling gepleegd (tegenover 0% van de deelnemers aan de leefstijltraining). Diefstal in vereniging/ met braak komt bij beide groepen even vaak voor (6%) (tabel 4.1).

Tabel 4.1 Delictgegevens

	Deelnemers leefstijltraining	Deelnemers TAD
Diefstal	63%	19%
Diefstal met geweld	13%	0%
Vernieling	6%	0%
Bezit of handel in harddrugs	6%	0%
Niet voldoen aan een vordering of bevel	6%	0%
Doodslag	0%	19%
Openlijke geweldpleging	0%	19%
Mishandeling	0%	13%
Bedreiging met geweld	0%	13%
Opzettelijk brandstichting	0%	6%
Zware mishandeling	0%	6%
Diefstal in vereniging/ met braak	6%	6%

3.2.9 Soort geweld

Opvallend is ook dat er significante verschillen zijn tussen de deelnemers aan de leefstijltraining en TAD-deelnemers als het gaat om het soort geweld dat toegepast is ten tijde van het delict. Aanzienlijk meer TAD-deelnemers dan deelnemers aan de leefstijltraining hebben één of meerdere vormen van geweld gebruikt ten tijde van het delict (88% van de TAD-deelnemers tegenover 19% van de deelnemers aan de leefstijltraining) (tabel 4.2). Bovendien hebben TAD-deelnemers vaker dan deelnemers aan de leefstijltraining buitensporig geweld gebruikt (13% van de TAD-deelnemers tegenover 0% van de deelnemers aan de leefstijltraining) en droegen of gebruikten TAD-deelnemers vaker een wapen tijdens het plegen van het delict (13% van de TAD-deelnemers tegenover 6% van de deelnemers aan de leefstijltraining). Bij de TAD-deelnemers was bovendien vaker sprake van meerdere soorten geweld bij het plegen van het delict (18% van de TAD-deelnemers tegenover 6% van de deelnemers aan de leefstijltraining).

Tabel 4.2 Eén of meerdere vormen van geweld ten tijde van het delict

	Deelnemers leefstijltraining	Deelnemers TAD'
Eén of meerdere vormen van geweld gebruikt ten tijde van het delict	19%	88%
Niet één of meerdere vormen van geweld gebruikt ten tijde van het delict	81%	13%

' Door afronding tellen percentages niet op tot exact 100%

3.2.10 Aanleiding en bevorderende aspecten van het delict

Er lijkt geen relatie te bestaan tussen de aanleiding voor het delict en de soort interventie. Wel komt duidelijk naar voren dat het criminele gedrag van de TAD-deelnemers vaker bevordert is door alcoholgebruik, dan bij de deelnemers aan de leefstijltraining (56% van de TAD-deelnemers tegenover 0% van de deelnemers aan de leefstijltraining). Dit terwijl het criminele gedrag bij de deelnemers aan de leefstijltraining significant vaker dan bij de TAD-deelnemers bevordert is door druggebruik (82% van de deelnemers aan de leefstijltraining tegenover 0% van de TAD-deelnemers) ($p < .01$). Bij de TAD-deelnemers werd het criminele gedrag bovendien vaker bevordert door een combinatie van meerdere factoren (38% van de TAD-deelnemers tegenover 9% van de deelnemers aan de leefstijltraining) (tabel 4.3). Bij de TAD-deelnemers bestond deze combinatie vaker uit alcohol en een andere factor (zoals de emotionele toestand van de delinquent), terwijl het criminele gedrag bij slechts één deelnemer aan de leefstijltraining bevordert werd door de combinatie emotionele, psychische toestand en druggebruik.

Tabel 4.3 Bevorderende aspecten crimineel gedrag

	Deelnemers leefstijltraining*	Deelnemers TAD
Alcoholgebruik	0%	56%
Druggebruik	82%	0%
Overig	9%	6%
Combinatie van meerdere factoren	9%	38%

* 5 missings

3.2.11 Druggebruik

Anders dan bij de TAD-deelnemers blijkt het delictgedrag bij deelnemers aan de leefstijltraining vaker gerelateerd te zijn aan het drugsgebruik (100% van de deelnemers aan de leefstijltraining tegenover 27% van de TAD-deelnemers) ($p < .01$) (tabel 4.4). Bij deelnemers aan de leefstijltraining blijkt het leven vaker te draaien om het verkrijgen of gebruiken van drugs (100% van de deelnemers aan de leefstijltraining tegenover 18% van de TAD-deelnemers) ($p < .01$) (tabel 4.5).

Tabel 4.4 Druggebruik delictgerelateerd

	Deelnemers leefstijltraining*	Deelnemers TAD**
Delictgedrag gerelateerd aan druggebruik	100%	27%
Delictgedrag niet gerelateerd aan druggebruik	0%	73%

*3 missings
**5 missings

Tabel 4.5 Invloed druggebruik op het dagelijkse leven

	Deelnemers leefstijltraining*	Deelnemers TAD**
Leven draait om het verkrijgen of gebruiken van drugs	100%	18%
Leven draait niet om het verkrijgen of gebruiken van drugs	0%	82%

*3 missings
**5 missings

3.2.12 Alcoholgebruik

In vergelijking met de deelnemers aan de leefstijltraining, hebben TAD-deelnemers vaker veel alcohol in hun verleden gedronken, waarbij het drinkgedrag ook invloed had op het dagelijks functioneren (88% van de TAD-deelnemers tegenover 50% van de deelnemers aan de leefstijltraining) ($p < .1$) (tabel 4.6). Hetzelfde geldt voor het huidige alcoholgebruik: TAD-deelnemers drinken regelmatig veel alcohol dan deelnemers aan de leefstijltraining, waarbij het drinkgedrag ook invloed heeft op het dagelijks functioneren (88% van de TAD-deelnemers tegenover 21% van de deelnemers aan de leefstijltraining) ($p < .01$) (tabel 4.7).

Tabel 4.6 Problematisch alcoholgebruik in het verleden

	Deelnemers leefstijltraining*	Deelnemers TAD'
Problematisch alcoholgebruik in het verleden	50%	88%
Geen problematisch alcoholgebruik in het verleden	50%	13%

' Door afronding tellen percentages niet op tot exact 100%
* 2 missings

Tabel 4.7 Huidig alcoholgebruik problematisch

	Deelnemers leefstijltraining*	Deelnemers TAD'
Huidig alcoholgebruik problematisch	21%	88%
Huidig alcoholgebruik niet problematisch	79%	13%

' Door afronding tellen percentages niet op tot exact 100%

** 2 missings*

Bij TAD-deelnemers lijkt het delictgedrag in alle gevallen gerelateerd te zijn aan alcoholgebruik, terwijl dit bij slechts 14% van de deelnemers aan de leefstijltraining het geval is ($p < .01$) (tabel 4.8).

Als het gaat om de relatie tussen delict, alcoholgebruik en gevaar voor de delinquent zelf of voor een ander, lijkt hetzelfde op te gaan: bij alle TAD-deelnemers is er een relatie tussen het alcoholgebruik en gevaar voor zichzelf of anderen, terwijl dit slechts bij 14% van de deelnemers aan de leefstijltraining het geval is ($p < .01$) (tabel 4.9).

Tabel 4.8 Alcoholgebruik delictgerelateerd

	Deelnemers leefstijltraining*	Deelnemers TAD
Delictgedrag gerelateerd aan alcoholgebruik	14%	100%
Delictgedrag niet gerelateerd aan alcoholgebruik	86%	0%

** 2 missings*

Tabel 4.9 Relatie alcoholgebruik en gevaar voor zichzelf of anderen

	Deelnemers leefstijltraining*	Deelnemers TAD
Relatie tussen alcoholgebruik en gevaar voor zichzelf of anderen	14%	100%
Geen relatie tussen alcoholgebruik en gevaar voor zichzelf of anderen	86%	0%

** 2 missings*

3.2.13 Slachtofferschap

Bij de delicten die zijn gepleegd door TAD-deelnemers was significant vaker sprake van een slachtoffer. Dit was bij 75% van de TAD-deelnemers het geval, tegenover 9% van de deelnemers aan de leefstijltraining ($p < .01$) (tabel 5).

Tabel 5 Slachtofferschap

	Deelnemers leefstijltraining*	Deelnemers TAD
Slachtoffer betrokken bij het delict	9%	75%
Geen slachtoffer betrokken bij het delict	91%	25%

* 5 missings

3.2.14 Meervoudige daders

Er bestaat een duidelijk significant verband tussen de soort interventie en de aanwezigheid van meerdere daders ($p < .01$). Bij meer dan de helft van de TAD-deelnemers (56%) waren meerdere daders bij het delict betrokken, terwijl er bij de geen van de deelnemers aan de leefstijltraining andere daders betrokken waren bij het delict (tabel 6).

Tabel 6 Meervoudige daders

	Deelnemers leefstijltraining*	Deelnemers TAD
Meerdere daders betrokken bij het delict	0%	56%
Geen andere daders betrokken bij het delict	100%	44%

* 5 missings

3.2.15 Recidiverisico

Deelnemers aan de leefstijltraining lijken een significant hoger recidiverisico te hebben dan deelnemers aan de TAD ($p < .05$). Zo is het recidiverisico bij 40% van de deelnemers aan de leefstijltraining als *hoog* ingeschat, terwijl dit slechts bij 6% van de TAD-deelnemers het geval is. Daarnaast wordt het recidive risico bij 60% van de deelnemers aan de leefstijltraining als *gemiddeld* ingeschat, terwijl dit bij de TAD-deelnemers 50% bedraagt (tabel 7).

Tabel 7 Recidiverisico

	Deelnemers leefstijltraining*	Deelnemers TAD
Laag recidiverisico	0%	44%
Gemiddeld recidiverisico	60%	50%
Hoog recidiverisico	40%	6%

* 6 missings

3.2.16 Veranderingsgezindheid

Wat betreft de motivatie om te veranderen en bereidheid om mogelijkheden tot verandering te gebruiken, lijken er geen verschillen te zijn tussen deelnemers aan de leefstijltraining en TAD-deelnemers.

3.2.17 Ontkenning

Bij deelnemers aan de leefstijltraining was significant vaker sprake van een ontkennende verdachte dan bij de TAD-deelnemers (27% van de deelnemers aan de leefstijltraining tegenover 0% van de TAD-deelnemers) ($p < .05$) (tabel 8).

Tabel 8 Ontkennende verdachte

	Deelnemers leefstijltraining*	Deelnemers TAD
Ontkennende verdachte	27%	0%
Geen ontkennende verdachte	73%	100%

* 1 missing

Delictgeschiedenis

3.2.18 Delictgeschiedenis

Er bestaat een significant verschil tussen de twee groepen als het gaat om delictgeschiedenis ($p < .05$). De groep deelnemers aan de leefstijltraining blijkt vaker voor zwaardere delicten en/of voor ten minste 4 verschillende categorieën van de minder ernstige delicten in het verleden veroordeeld te zijn¹³ dan de TAD-deelnemers (53% van de deelnemers aan de leefstijltraining tegenover 25% van de TAD-deelnemers). Dit terwijl bij de TAD-deelnemers vaker sprake is van een *1e veroordeling* of een eerdere veroordeling voor slechts 1 categorie van de minder ernstige delicten (56% bij de TAD-deelnemers tegenover 13% van de deelnemers aan de leefstijltraining). Deelnemers aan de leefstijltraining zijn ook vaker dan de TAD-deelnemers in het verleden veroordeeld voor twee tot vier categorieën van mindere ernstige delicten (33% van de deelnemers aan de leefstijltraining tegenover 19% van de TAD-deelnemers) (tabel 9).

¹³ Categorieën ernstige delicten: 1) moord/doodslag/poging tot moord/ dood of letsel door schuld, 2) mishandeling, 3) geweldsdelict, 4) zedendelict, 5) brandstichting, 6) ontvoering/vrijheidsberoving, 7) vuurwapendelict. Categorieën minder ernstige delicten: 1) vernieling, 2) drugs-of alcoholdelict, 3) diefstal en/of inbraak, 4) misdrijven tegen het openbaar gezag en de openbare orde, 5) vermogensdelict, 6) verkeersdelict, 7) valsheid in geschrifte, 8) heling, 9) overige delicten.

Tabel 9 Delictgeschiedenis

	Deelnemers leefstijltraining**	Deelnemers TAD
1 ^e veroordeling of een eerdere veroordeling voor slechts 1 categorie van de minder ernstige delicten	13%	56%
Veroordeeld voor 2 tot 4 categorieën van de minder ernstige delicten	33%	19%
In het verleden veroordeeld voor zwaardere delicten en/of voor ten minste 4 verschillende categorieën van de minder ernstige delicten	53%	25%

ⁱ Door afronding tellen percentages niet op tot exact 100%

* 1 missing

3.2.19 Leeftijd eerste politiecontact en eerste veroordeling

De gemiddelde leeftijd van het eerste politiecontact lijkt tussen de TAD-deelnemers en deelnemers aan de leefstijltraining niet te verschillen. Ook is er geen sprake van een verschil in leeftijd ten tijde van de eerste veroordeling (de gemiddelde leeftijd bij eerste veroordeling bedraagt 19 á 20 jaar).

3.2.20 Aantal keer veroordeeld onder het jeugdstrafrecht (tot 18 jaar)

Er is geen significant verschil tussen de twee groepen in het aantal keren dat men veroordeeld is in het kader van het jeugdstrafrecht.

3.2.21 Aantal veroordelingen vanaf 18 jaar

De groep deelnemers aan de leefstijltraining heeft gemiddeld meer veroordelingen vanaf 18 jaar op zijn naam staan dan de groep TAD-deelnemers. Gemiddeld zijn de deelnemers aan de leefstijltraining 1,6 keer veroordeeld onder het volwassenstrafrecht, terwijl dit gemiddelde bij de TAD-deelnemers 0,9 keer bedraagt ($p < .05$).

Tabel 10 Gemiddeld aantal veroordelingen vanaf 18 jaar

	Deelnemers leefstijltraining*	Deelnemers TAD
Gemiddeld aantal veroordelingen vanaf 18 jaar	1,6	0,9

* 1 missing

3.3 Conclusies

Op basis van bovenstaande cijfers kunnen de volgende conclusies getrokken worden met betrekking tot de onderzoeksvraag: *In hoeverre verschilt de doelgroep van de leefstijltraining van de doelgroep van de TAD?*

Woon-, werk en inkomenssituatie:

- Deelnemer aan de leefstijltraining hebben vaker geen werk, geen eigen inkomen en financiële problemen dan deelnemers aan de TAD.
- Deelnemers aan de leefstijltraining zijn vaker in het verleden dakloos geweest.
- Deelnemers aan de leefstijltraining hebben vaker een woonomgeving die een bijdrage kan leveren aan delictgedrag.

Verslavingsgedrag:

- Bij deelnemers aan de leefstijltraining komen vaker problemen voor met (hard)druggebruik, terwijl bij deelnemers aan de TAD vaker problemen voorkomen met alcoholgebruik.
- Bij deelnemers aan de leefstijltraining is vaker sprake onvoldoende geld voor dagelijkse levensbehoeften door gokverslaving of ander verslavingsgedrag.

Weerbaarheid:

- In vergelijking met deelnemers aan de TAD hebben deelnemers aan de leefstijltraining meer problemen met hun sociale vaardigheden.
- Deelnemers aan de leefstijltraining hebben bovendien meer moeite met het hanteren van problemen en meer moeite om zich emotioneel staande te houden.
- Deelnemers aan de leefstijltraining hebben een negatiever zelfbeeld.

Relationele aspecten:

- Deelnemers aan de leefstijltraining hebben vaker problemen met partner, gezins-, en/of familierelaties dan deelnemers aan de TAD.
- Deelnemers aan de leefstijltraining hebben vaker “verkeerde” vrienden.

Delictgegevens:

- Deelnemers aan de leefstijltraining hebben vaker vermogensdelicten (met en zonder geweld), gepleegd zoals diefstal, terwijl deelnemers aan de TAD vaker geweldsdelicten hebben gepleegd zoals doodslag, openlijke geweldpleging, mishandeling, bedreiging met geweld en zware mishandeling.
- Het delictgedrag van deelnemers aan de leefstijltraining wordt vaker bevorderd door druggebruik, terwijl het delictgedrag van deelnemers aan de TAD vaker wordt bevorderd door alcoholgebruik.
- Deelnemers aan de leefstijltraining ontkennen vaker het plegen van delicten.
- Bij deelnemers aan de TAD is vaker sprake van een slachtoffer
- Bij deelnemers aan de TAD is vaker sprake van betrokkenheid van meerdere daders.
- Bij deelnemers aan de TAD bestaat vaker een relatie tussen alcoholgebruik en gevaar voor zelf of anderen.

Delictgeschiedenis:

- Deelnemers aan de leefstijltraining hebben gemiddeld in het verleden meer delicten gepleegd dan deelnemers aan de TAD. Bij deelnemers aan de TAD is vaker sprake van de eerste veroordeling of van één minder ernstig delict in het verleden

- Deelnemers aan de leefstijltraining hebben in het verleden zwaardere delicten gepleegd en/of meerdere minder ernstige delicten gepleegd dan deelnemers aan de TAD.

Recidiverisico:

- Deelnemers aan de leefstijltraining hebben gemiddeld een hoger crimineel recidiverisico dan deelnemers aan de TAD. Het betreft een ander type delict.